

 Etelä-Savon Yrittäjät

Linnankatu 5
PL 204, 50101 Mikkeli
Puhelin (015) 151 684
Faksi (015) 760 0950
www.yrittajat.fi/etelasavo

 Suomen Yrittäjät

Mannerheimintie 76 A
PL 999, 00101 Helsinki
Puhelin (09) 229 221
Faksi (09) 2292 2980
toimisto@yrittajat.fi
www.yrittajat.fi

 FINNVERA

Mikkeli
Linnankatu 5, 50100 Mikkeli
Faksi 020 460 3690

Finnvera Oyj
Valtakunnallinen vaihde: 020 460 11
www.finnvera.fi
Helsinki
Eteläesplanadi 8
PL 1010, 00101 Helsinki
Faksi 020 460 7220
Kuopio
Haapaniemenkatu 40
PL 1127, 70111 Kuopio
Faksi 020 460 3240

Esipuhe

Suomen Yrittäjät ja Finnvera Oyj tekevät yhteistyössä pientä ja keskisuurta yritystoimintaa ja tämän kehitystä kuvaavaa Pk-yritysbarometriä kaksi kertaa vuodessa valtakunnallisena raporttina ja alueellisina raportteina. Valtakunnallisessa raportissa tuloksia käsitellään teollisuuteen, rakentamiseen, kauppaan ja palveluihin jaoteltuna.

Syksyn 2006 Pk-yritysbarometri perustuu noin 3800 pk-yrityksen vastauksiin ja heijastaa siten kattavasti pk-yritysten käsityksiä yritysten kehitysnäkymistä ja toimintaan vaikuttavista tekijöistä. Barometrin ennustekyky on ollut hyvä.

Tässä syksyn 2006 alueellisessa raportissa tarkastellaan pk-yritysten suhdanneodotuksia lähimmän vuoden aikana ja elinkeinoilmastoa. Lisäksi tarkastellaan yritysten rahoitusta, kasvuhakuisuutta sekä yritysten kehittämistarpeita ja -esteitä. Syksyn barometrin erityisteemana on julkisten yrityspalveluiden tunnettuus ja käyttö.

Helsingissä 17.10.2006

Jussi Järventaus
toimitusjohtaja
Suomen Yrittäjät ry

Pauli Heikkilä
toimitusjohtaja
Finnvera Oyj

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ	3
JOHDANTO.....	4
AINEISTO.....	5
1 Etelä-Savon ja koko maan yritykset	7
2 Yritykset ja työllisyys.....	8
3 Pk-yritysten suhdannenäkymät	9
3.1 Yleiset suhdannenäkymät	9
3.2 Suhdannenäkymät osatekijöittäin.....	10
4 Pk-yritysten kehittämistarpeet	11
5 Pk-yritysten kehittämisen pahimmat esteet	12
6 Pk-yritysten työllistämisen esteet	15
7 Elinkeinoilmasto	16
8 Pk-yritysten kasvuhakuisuus	18
9 Sukupolven- tai omistajanvaihdokset	19
10 Yrittäjyysilmapiiri.....	20
11 Pk-yritysten rahoitus	21
12 Yrityspalveluorganisaatioiden toiminta	23
12.1 Tietoisuus ja hyödyllisyys	23
12.2 Käyttö ja arviot.....	24
12.3 Riskinotto.....	26

Finnveran yhteystiedot

Suomen Yrittäjien yhteystiedot

TIIVISTELMÄ

Pk-yritykset odottavat edelleen suhdanteiden paranevan lähimmän vuoden aikana Etelä-Savossa ja koko maassa oman yrityksen kannalta. Etelä-Savossa toimivista pk-yrityksistä lähes neljä kymmenestä (39 %) ennakoii suhdannenäkymien lähimmän vuoden aikana paranevan ja seitsemän prosenttia yrityksistä ennakoii suhdanteiden heikkenevän. Alueen pk-yritysten yleiset suhdannenäkymät ovat heikkommat kuin koko maan pk-yrityksillä keskimäärin. Etelä-Savossa ovat pk-yritysten yleiset suhdannenäkymät lähimmän vuoden aikana heikkommat kuin edellisen kyselyn aikaan kun koko maassa ollaan samalla tasolla.

Koko maan ja Etelä-Savon pk-yritysten suhdannenäkymät ovat seuraavan vuoden kuluttua lähes kaikkien osatekijöiden suhteen positiivisia. Suhdannenäkymät ovat alueen yritysten keskuudessa koko maata paremmat vakavaraisuuden osalta. Etelä-Savossa toimivat pk-yritykset odottavat edelleen työllisyyden paranevan seuraavan vuoden aikana ja henkilökunnan määrän suhdannenäkymiä kuvaava saldoluku on alueella parempi kuin koko maassa keskimäärin. Näkymät henkilökunnan määrän osalta ovat Etelä-Savossa selvästi paremmat ja koko maassa jonkin verran paremmat syksyllä 2005.

Alueen pk-yritysten kehittämisen pahimpia esteitä ovat kustannustasoon, kilpailutilanteeseen ja resurssitekijöihin liittyvät tekijät. Resurssitekijöistä erityisesti ammattitaitoisen työvoiman saatavuus koetaan alueen pk-yritysten keskuudessa yrityksen kehittämisen esteeksi. Koko maan pk-yritysten tuloksiin verrattuna kilpailutilanteeseen, resurssitekijöihin ja yleisiin suhdannetekijöihin sekä rahoitukseen liittyviä tekijöitä ei alueella koeta niin suuriksi kehittämisen esteiksi. Kustannustasoon ja yritystoiminnan säätelyyn liittyvät tekijät sen sijaan koetaan suuremmiksi kehittämisen esteiksi. Rahoitukseen liittyvät tekijät ovat kehittämisen pahimpana esteenä 7 prosentilla Etelä-Savon pk-yrityksistä. Näistä yrityksistä vakuuksien puute on pahimpana esteenä noin puolella, rahoituksen saatavuus vajaalla kolmasosalla ja rahoituksen hinta joka kuudennella alueen pk-yrityksistä.

Etelä-Savon pk-yrityksillä työllistämisen suurimmat esteet ovat työn sivukulut, kysynnän riittämättömyys tai epävakaisuus ja työvoiman saatavuus. Alueen pk-yrityksistä, joilla on tarve työllistää, reilu neljännes pitää työn sivukuluja ja noin viides pitää kysynnän riittämättömyyttä tai epävakaisuutta sekä työvoiman saatavuutta työllistämisen esteenä. Yhdellä kolmesta Etelä-Savon ja noin yhdellä neljästä koko maan pk-yrityksestä ei ole tarvetta työllistää.

Etelä-Savossa toimivista pk-yrityksistä 25 prosenttia aikoo ottaa ulkopuolista rahoitusta seuraavan vuoden aikana. Koko maan pk-yritysten keskuudessa ulkopuolista rahoitusta aikoo hankkia 23 prosenttia. Useimmiten alueen yritykset aikovat hankkia rahoitusta yrityksen kehittämishankkeisiin, kone- ja laitekorvausinvestointeihin sekä käyttöpääomaksi. Etelä-Savon pk-yritykset aikovat hankkia ulkoista rahoitusta useimmiten pankista (76 %) tai Finnverasta (30 %).

Julkiset yrityspalvelut tunnetaan kokonaisuutena pk-yrityksissä heikosti. Parhaiten tunnetaan Finnvera ja TE-keskukset. Etelä-Savon alueella ja koko maan alueella vajaa kolmannes arvioi tuntevansa Finnveran erittäin tai melko hyvin, ja TE-keskuksen kohdalla vastaavat luvut ovat 30 % ja 22 %. Julkisten yrityspalvelujen koetaan olleen eniten hyödyksi yritysten perustamisessa.

Pk-yritykset ovat käyttäneet eniten TE-keskusten ja Finnveran palveluja. Parhaimmat arvot palveluasenteesta ja asiantuntemuksesta annetaan Tekesille ja Finnveralle. Näiden tarjoamien palvelujen katsotaan myös Etelä-Savon alueella edistäneen parhaiten pk-yritysten toimintaa. Koko maan osalta myös TE-keskusten palvelut ovat edistäneet toimintaa melko hyvin. Etelä-Savon alueella vastaajista viidenneksen mielestä Finnveran riskinotto on hyvällä tai erittäin hyvällä tasolla. Pääpankkinsa riskinottokyvyn arvioi hyväksi tai erittäin hyväksi 33 % alueen vastaajista.

JOHDANTO

Tässä pk-yritysten suhdannenäkymiä käsittelevässä tutkimuksessa on selvitetty suomalaisten pk-yritysten (alle 250 henkeä työllistävien yritysten) mielikuvia yleisestä ja oman yrityksen taloudellisesta kehityksestä. Tutkimuksen on tehnyt Taloustutkimus Oy Suomen Yrittäjien ja Finnvera Oyj:n toimeksiannosta elo-syyskuussa 2006.

Tutkimuksen kohderyhmänä ovat suomalaiset pk-yritykset. Otantalähteenä on käytetty Tilastokeskuksen toimialaluokitusta TOL 2002 sekä TDC Hakemistot Oy:n ylläpitämää Blue Book yritysrekisteriä, josta otanta on tehty kiintiöidyllä satunnaisotannalla. Otoksessa on kiintiöity yritysten toimiala, kokoluokka ja sijainti. Otokskoko on 3788 kohderyhmän vaatimukset täyttävää yritystä.

Tutkimusaineisto on kerätty internetkyselyinä 14.8.–15.9.2006. Valtaosa vastaajista värvättiin osallistumaan kyselyyn puhelimitse. Tiedonkeruu on toteutettu Taloustutkimus Oy:n CAWI-ohjelmalla (Computer Aided Web Interview). Raportin luvussa "Aineisto" on esitetty taustatietojakaumat haastatelluista yrityksistä Etelä-Savon osalta.

Tutkimusprojektista ovat vastanneet Taloustutkimuksessa tutkimusjohtaja Ville Haikola ja yhteyspäällikkö Jyrki Kärpänoja, Suomen Yrittäjissä ekonomisti Harri Hietala ja Finnvera Oyj:ssä apulaisjohtaja Tuomo Holopainen.

1) Raportin alueelliset viittaukset tarkoittavat pääsääntöisesti sivulla 6 olevan kartan mukaista aluejakoa. Joissain raporteissa on lisäksi käytetty Suomen Yrittäjien aluejakoa (Helsinki, Pääkaupunkiseutu ja Keski-Pohjanmaa).

2) Aikasarjoissa ja kuvioissa olevat luvut ovat vuoden 1999 syksyyn asti koko Uudenmaan alueen lukuja (Helsinki, Pääkaupunkiseutu ja Uusimaa).

3) Tutkimustuloksissa esiintyy muutamissa kohdissa käsite 'saldoluku'. Se kuvaa kyseisten kysymysten kohdalla positiivisista ja negatiivisista vastauksista laskettua prosenttilukujen erotusta.

Esimerkiksi: Pk-yritysten yleiset suhdannenäkymät seuraavan vuoden aikana

paranee 39 %, huononee 9 % ⇒ saldoluku = + 30 %

AINEISTO

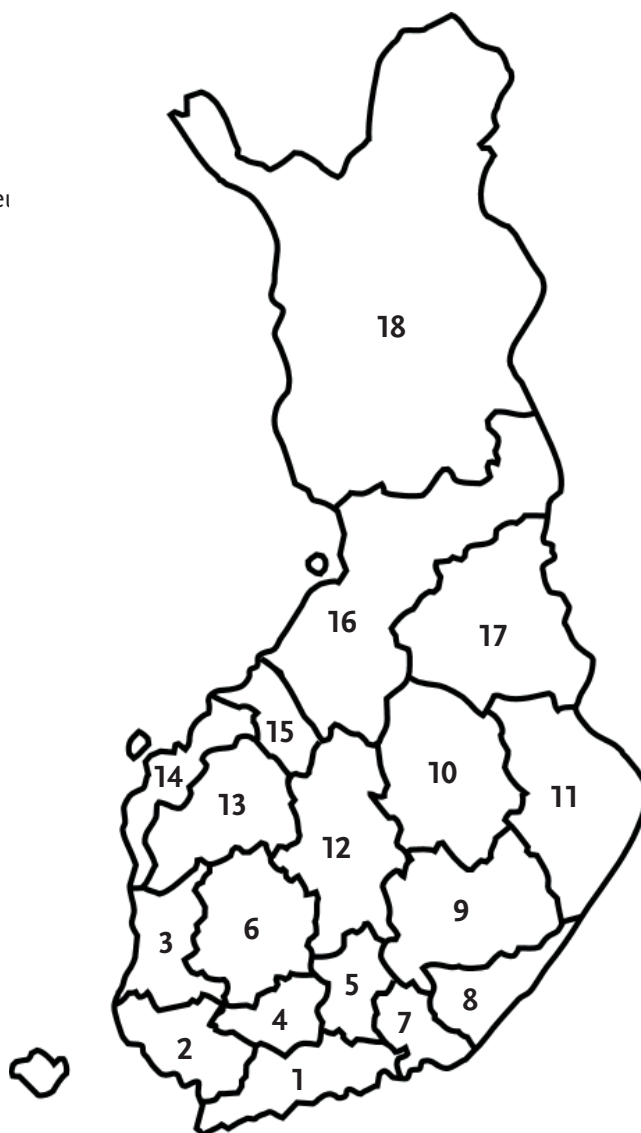
Seuraavassa taulukossa on esitetty painottamattomat taustatietojakaumat haastatelluista yrityksistä. Kunkin alueen aineisto on painotettu alueen yrityskannan kokoluokka- ja toimialajakaumaa vastaavaksi. Tämä painotus tehtiin jälkikäteen myös kevään 2006 aluetuloksille, joita ei kevään alueraportteihin painotettu. Painotettua otoskokoä käytetään laskentaperusteena, koska tällöin otoksen perusteella lasketut tulokset voidaan yleistää koskemaan koko tutkimuskohteena olevaa pk-sektoria.

TAUSTATIETOJA ALUEELTA HAASTATELLUISTA YRITYKSISTÄ:**PK-YRITYSBAROMETRI 2/2006
- Aineiston rakenne -**

		n=	%
ALUE	ETELÄ-SAVO	112	3 %
PÄÄTOIMIALA	Teollisuus (TOL: D)	15	13 %
	Rakentaminen (TOL: F)	9	8 %
	Kauppa (TOL: G)	22	20 %
	Palvelut (TOL:H, I, K, O)	66	59 %
HENKILÖKUNNAN MÄÄRÄ	Alle 5 henkilöä	63	56 %
	5 - 9 henkilöä	25	22 %
	10 - 19 henkilöä	14	13 %
	20 - 49 henkilöä	7	6 %
	50+ henkilöä	3	3 %
LIIKEVAIHTO VUONNA 2006	Alle 0,20 milj. euroa	41	37 %
	0,20 - 0,49 milj. euroa	29	26 %
	0,50 - 1,49 milj. euroa	17	15 %
	1,50+ milj. euroa	24	21 %
	Ei vastausta	1	1 %
YRITYKSEN KASVUHAKUISUUS	Voimakkaasti kasvuhakuinen	14	13 %
	Kasvaa mahdollisuuksien mukaan	45	40 %
	Pyrkii säilyttämään asemansa	38	34 %
	Ei kasvutavoitetta	13	12 %
	Toiminta loppuu seuraavan vuoden aikana	2	2 %
YRITYKSELLÄ VIENTITOIMINTAA	Ei	87	78 %
	Kyllä, vie itse suoraan	10	9 %
	Kyllä, tuotteita viedä osana toisen yrityksen tuotekokonaisuutta	16	14 %
YRITYKSEN PERUSTAMISVUOSI	- 1995	60	54 %
	1996 - 2000	19	17 %
	2001 - 2006	31	28 %
VASTAAJAN ASEMA	Yrittäjä	92	82 %
	Palkattu toimitusjohtaja	14	13 %
	Muut	6	5 %

PK-YRITYSBAROMETRIN ALUEJAKO

1. Uusimaa, erilliset raportit:
  - Helsinki
  - Pääkaupunkiseutu (pl. Helsinki)
  - Uusimaa (pl. Helsinki ja Pääkaupunkiseu)
2. Varsinais-Suomi
3. Satakunta
4. Kanta-Häme
5. Päijät-Häme
6. Pirkanmaa
7. Kymenlaakso
8. Etelä-Karjala
9. Etelä-Savo
10. Pohjois-Savo
11. Pohjois-Karjala
12. Keski-Suomi
13. Etelä-Pohjanmaa
14. Pohjanmaa
15. Keski-Pohjanmaa
16. Pohjois-Pohjanmaa
17. Kainuu
18. Lappi

Pohjanmaan alueraportissa ovat mukana Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät ja Rannikko-Pohjanmaan Yrittäjät.

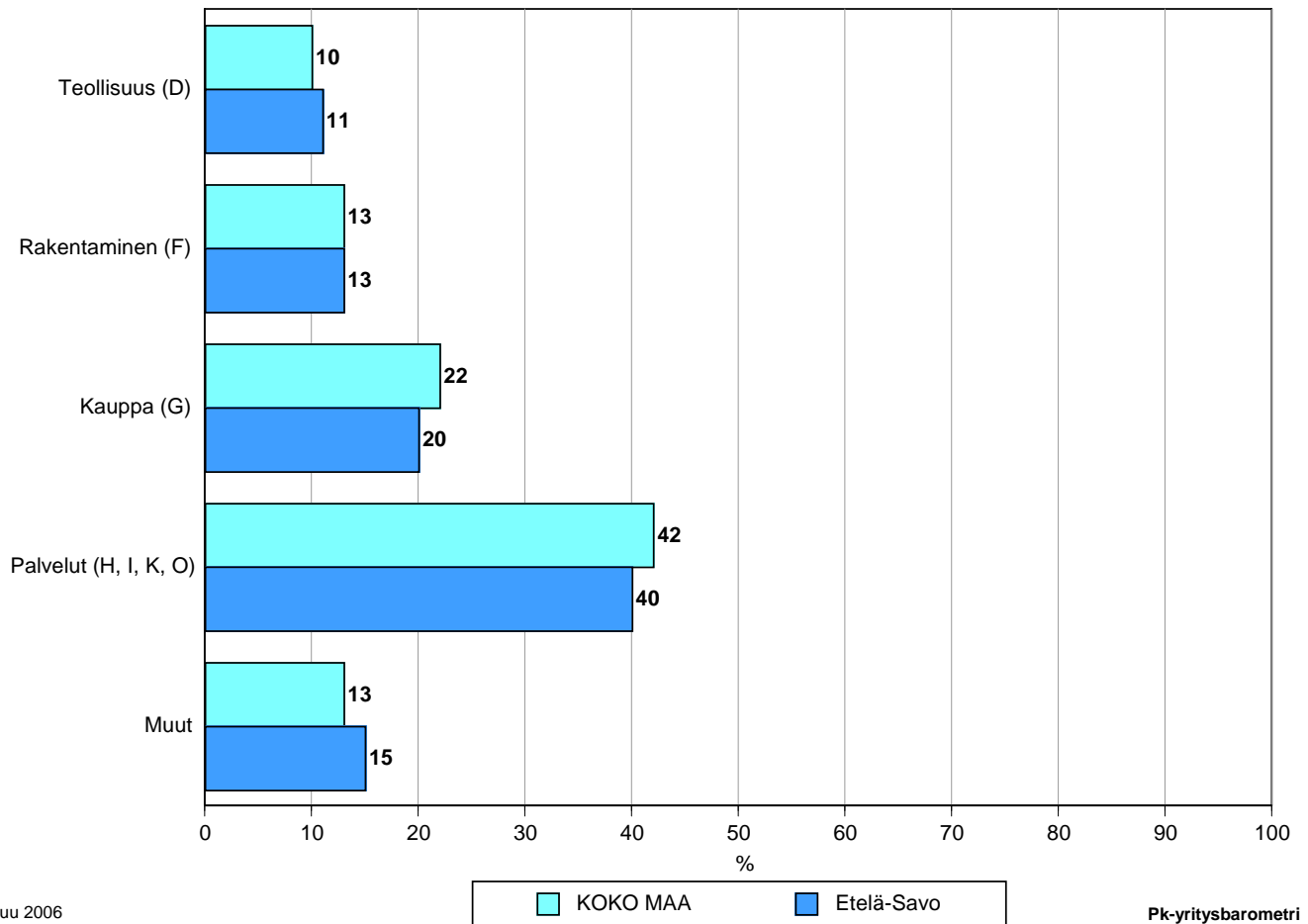

Tutkimustulokset

1 Etelä-Savon ja koko maan yritykset

Suomessa oli vuonna 2004 232 305 yritystä.¹ Näistä yrityksistä noin 6900 toimi Etelä-Savossa. Etelä-Savossa on tukku- ja vähittäiskaupan alalla toimivia ja palvelualojen yrityksiä suhteellisesti vähemmän kuin koko maassa keskimäärin. Rakennusalalla ja teollisuudessa toimivien yritysten suhteellinen osuus on Etelä-Savossa lähellä koko maan suhteellista osuutta.²

1. YRITYSTEN OSUUDET ERI TOIMIALOILLA

Lokakuu 2006
Alkuperätunniste 4481/JKÄ/VH/ss/jsj

Pk-yritysbarometri
Syksy 2006

Toimialan nimen jäljessä on sulussa Tilastokeskuksen toimialaluokituksen (TOL 2002) mukainen toimialanumero.

¹ Lähde: Tilastokeskus: Yritys- ja toimipaikkarekisteri.

² Yritystiedot, lähde: Tilastokeskus, Yritys- ja toimipaikkarekisteri. Yritysmäärä on arvioitu Tilastokeskuksen alueellisten toimipaikkatietojen perusteella. Alueen yritysmääränä on käytetty lukua, joka on saatu kertomalla alueen toimipaikkojen määrä koko maan yritysten lukumäärän ja toimipaikkojen lukumäärän suhteella.

2 Yritykset ja työllisyys

Etelä-Savossa toimivissa yksityisen sektorin yrityksissä ja yhteisöissä työskenteli vuonna 2003 noin 29000 työntekijää³. Työttömyysaste oli vuoden 2006 toisella neljänneksellä Tilastokeskuksen työvoimatiedustelun mukaan koko maassa 9,1 % ja Etelä-Savossa 12,2 %.

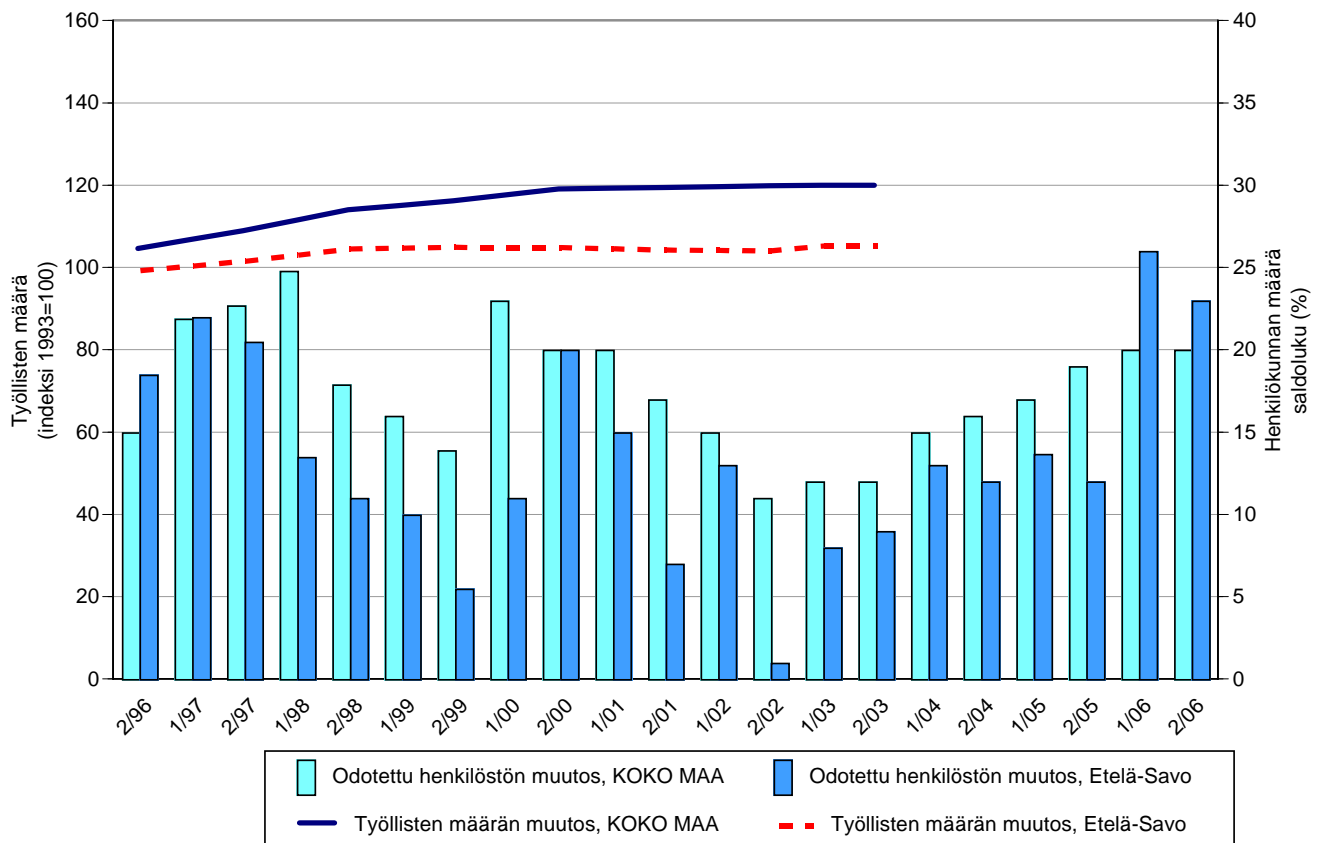
Taulukko 2: Pk-yritysten suhdannenäkymät henkilökunnan määrän osalta seuraavan vuoden kuluttua.

	Suurempi %	Yhtä suuri %	Pienempi %	Saldoluku %
KOKO MAA	25	70	5	20
Etelä-Savo	27	68	4	23

Etelä-Savossa toimivat pk-yritykset odottavat edelleen työllisyyden paranevan seuraavan vuoden aikana ja henkilökunnan määrän suhdannenäkymiä kuvaava saldoluku on alueella parempi kuin koko maassa keskimäärin. Henkilökunnan määrän suhdannenäkymät ovat Etelä-Savossa nyt selvästi paremmat kuin syksyllä 2005. Myös koko maassa henkilökunnan määrän suhdannenäkymät ovat nyt jonkin verran paremmat kuin viime vuonna.

Seuraavassa kuviossa on verrattu Etelä-Savon työllisten määrää (indeksi 1993=100) ja pk-yritysten henkilökunnan määrän suhdannenäkymiä seuraavan vuoden aikana⁴. Tuorein käytettävissä oleva tieto on Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastosta vuodelta 2003.

2. HENKILÖKUNNAN MÄÄRÄN MUUTOSODOTUKSET SEURAAVAN VUODEN AIKANA SEKÄ TYÖLLISTEN MÄÄRÄN TILASTOITU MUUTOS

Lokakuu 2006
Alkuperätunniste 4481/JKÄ/VH/ss/jsjo

Pk-yritysbarometri
Syksy 2006

³ Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto.

⁴ Kysymysmuoto muuttui 1/2000. Tätä aiemmin kysyttiin suhdannenäkymät seuraavan puolen vuoden aikana.

3 Pk-yritysten suhdannenäkymät

3.1 Yleiset suhdannenäkymät

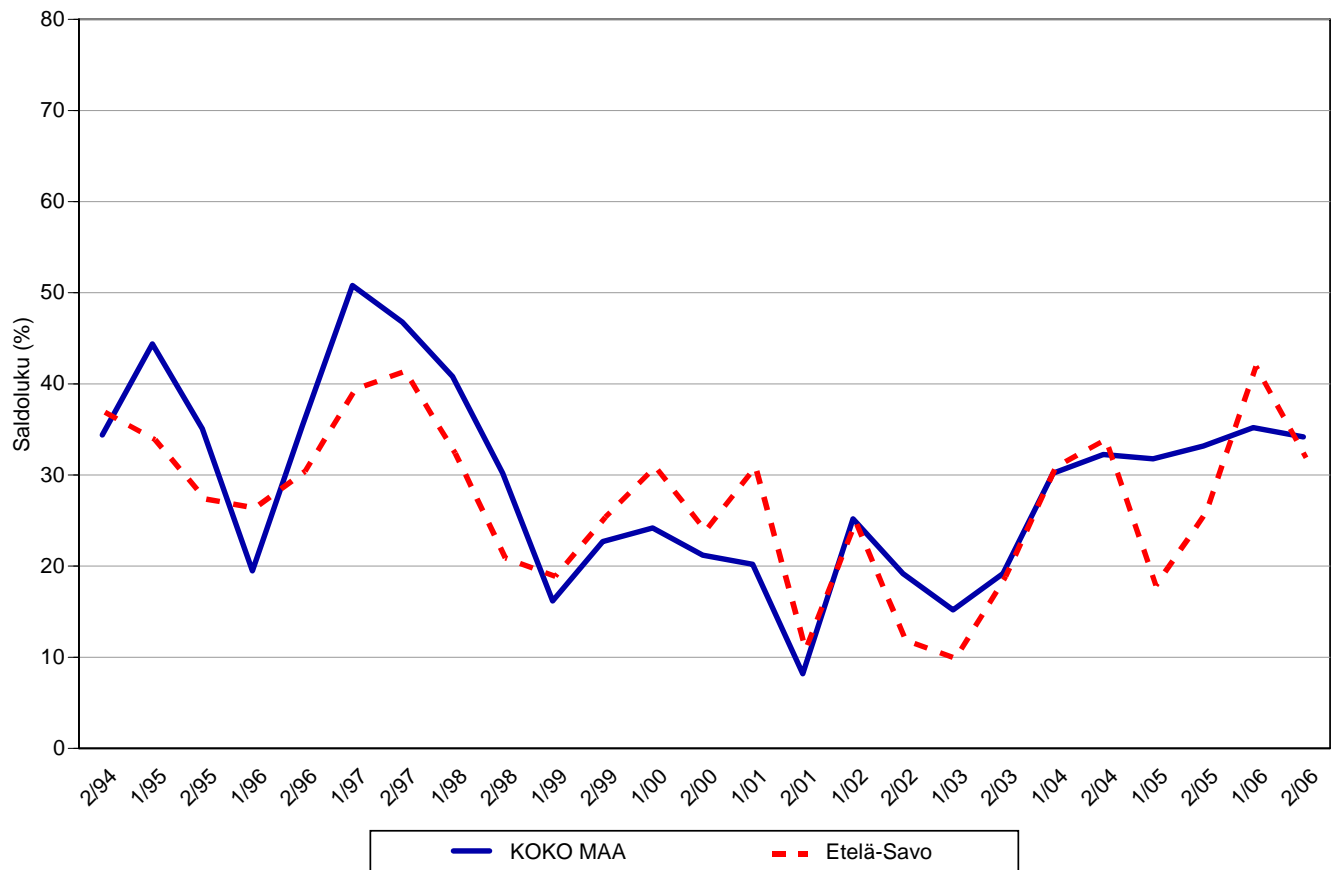
Taulukko 3.1: Pk-yritysten suhdannenäkymät oman yrityksen kannalta lähimmän vuoden aikana.

	Paranee	Pysyy ennallaan	Huononee	Saldoluku
	%	%	%	%
KOKO MAA	41	51	7	34
Etelä-Savo	39	54	7	32

Pk-yritykset odottavat suhdanteiden paranevan lähimmän vuoden aikana Etelä-Savossa ja koko maassa oman yrityksen kannalta. Etelä-Savossa toimivista pk-yrityksistä lähes neljä kymmenestä ennakoii suhdannenäkymien lähimmän vuoden aikana paranevan ja seitsemän prosenttia yrityksistä ennakoii suhdanteiden heikkenevän. Alueen pk-yritysten yleiset suhdannenäkymät ovat heikkomat kuin koko maan pk-yrityksillä keskimäärin.

Seuraavasta kuviosta nähdään pk-yritysten yleisten suhdannenäkymien kehitys tutkimusjaksosta 2/94 lähtien. Kevään 2006 tilanteeseen verrattuna Etelä-Savossa toimivien pk-yritysten suhdannenäkymät ovat lähimmän vuoden aikana laskussa, kun taas koko maassa keskimäärin ne ovat melko samalla tasolla.

3.1 YLEISET SUHDANNENÄKYMÄT LÄHIMMÄN VUODEN AIKANA

3.2 Suhdannenäkymät osatekijöittäin

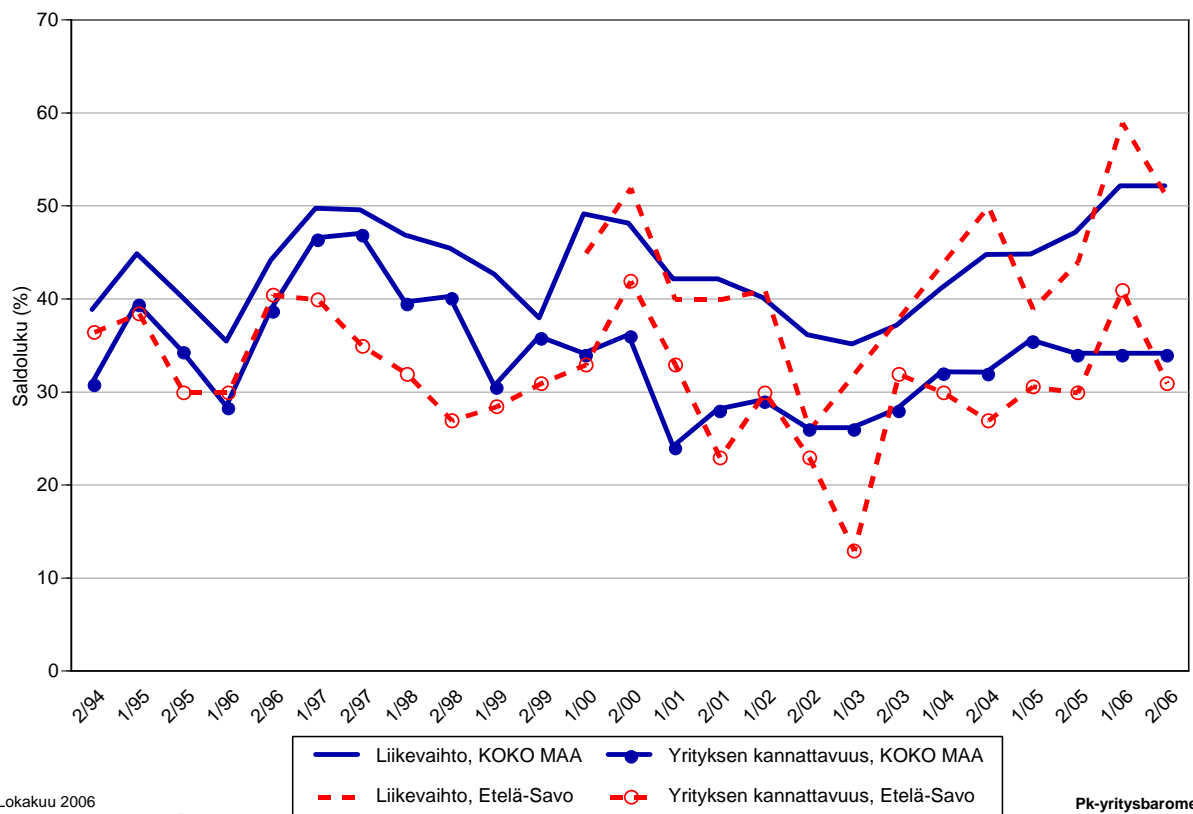
Taulukko 3.2: Pk-yritysten suhdannenäkymät osatekijöittäin seuraavan vuoden kuluttua.

	Liikevaihto	Investointien arvo	Viennin arvo	Tuonnin arvo	Tuotanto-kustannukset	Yrityksen kannattavuus	Vakavaraisuus	Tuotekehitys-panostukset
KOKO MAA								
Suurempi	60	24	18	18	41	45	44	29
Yhtä suuri	32	61	74	74	51	43	49	64
Pienempi	8	15	8	8	8	12	7	7
Saldoluku (%)	52	9	11	10	32	34	37	21
Etelä-Savo								
Suurempi	59	22	11	6	42	44	45	23
Yhtä suuri	32	53	82	89	48	44	50	68
Pienempi	8	25	7	6	10	13	5	9
Saldoluku (%)	51	-2	4	0	32	31	41	14

Koko maan ja Etelä-Savon pk-yritysten suhdannenäkymät ovat seuraavan vuoden kuluttua lähes kaikkien osatekijöiden suhteen positiivisia. Etelä-Savossa toimivien pk-yritysten suhdannenäkymät ovat keskimäärin paremmat yrityksen vakavaraisuuden osalta. Muiden osatekijöiden kasvua ennakoi saldoluvun mukaan pienempi osuus Etelä-Savon pk-yrityksistä kuin koko maassa keskimäärin.

Seuraavasta kuvioista nähdään pk-yritysten liikevaihdon ja yrityksen kannattavuuden suhdannenäkymien⁵ kehitys jaksosta 2/94 lähtien. Sekä liikevaihdon että kannattavuuden suhdannenäkymät ovat Etelä-Savossa selvästi alhaisemmalla tasolla kuin keväällä 2006.

3.2 SUHDANNENÄKYMÄT SEURAAVAN VUODEN KULUTTUA

⁵ Kysymysmuoto muuttui 1/2000. Tätä aiemmin kysyttiin suhdannenäkymät seuraavan puolen vuoden aikana.

4 Pk-yritysten kehittämistarpeet

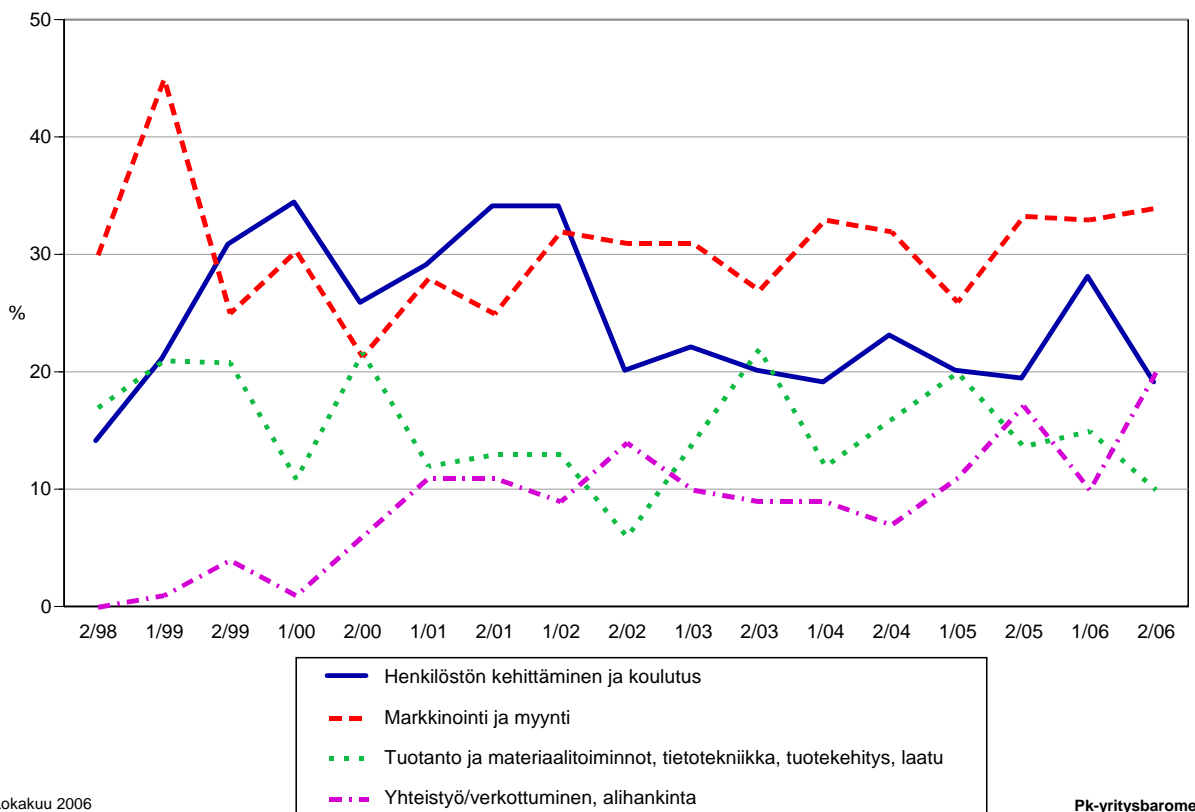
Taulukko 4: Pk-yrityksillä eniten kehittämistarvetta tällä hetkellä.

	KOKO MAA %	Etelä-Savo %
Johtaminen	5	4
Henkilöstön kehittäminen ja koulutus	19	19
Markkinointi ja myynti	34	34
Vienti ja kansainvälistyminen	3	2
Rahoitus, talous ja laskentatoimi	7	8
Tuotanto ja materiaalitoiminnot, tietotekniikka, tuotekehitys, laatu	11	10
Yhteistyö/verkottuminen, alihankinta	16	20
Ympäristö- ja muiden säädosvaatimusten ottaminen huomioon toiminnassa	3	1
Muu	1	-
Ei kehittämistarvetta/ Ei osaa sanoa	0	-

Koko maan ja Etelä-Savon alueen pk-yritysten kehittämistarpeet ovat hyvin samankaltaisia. Etelä-Savon pk-yrityksissä koetaan olevan koko maan keskiarvon tavoin eniten kehittämistarvetta markkinoinnissa ja myynnissä. Seuraavaksi eniten kehittämistarvetta alueen pk-yrityksillä on yhteistyön/verkostoitumisen sekä alihankinnan kohdalla sekä henkilöstön kehittämisessä ja koulutuksessa.

Henkilöstön kehittämiseen ja tuotanto- ja materiaalitoimintoihin liittyvät kehittämistarpeet ovat vähentyneet Etelä-Savossa toimivien pk-yritysten keskuudessa kevään 2006 tilanteeseen verrattuna kun taas yhteistyöhön/verkostoitumiseen liittyvät tarpeet ovat selvästi lisääntyneet.

4. PK-YRITYSTEN KEHITTÄMISTARPEET - Etelä-Savo -

5 Pk-yritysten kehittämisen pahimmat esteet

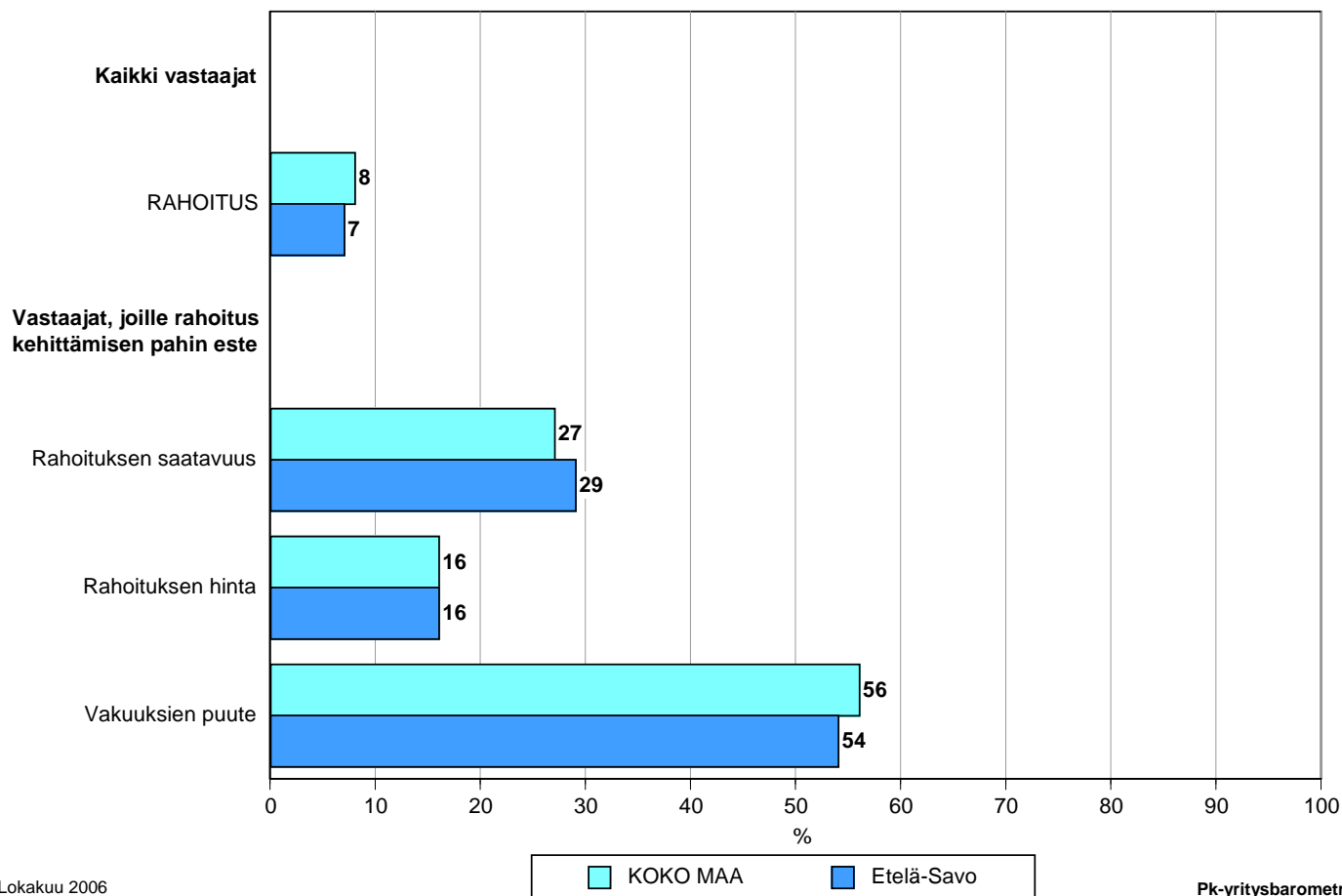
Taulukko 5: Pk-yritysten kehittämisen pahimmat esteet.

	KOKO MAA	Etelä-Savo
	%	%
YRITYSTOIMINNAN SÄÄTELY	8	11
byrokratia	2	3
työlainsäädäntö	1	1
työehtosopimukset	1	-
muu sääntely	2	4
KUSTANNUSTASO	17	24
verotus	4	3
palkkataso	2	6
työn sivukulut	7	10
muut tuotantokustannukset	3	4
KILPAILUTILANNE	24	20
kireä kilpailutilanne	17	9
markkinoiden liiallinen keskittyminen	2	1
julkisen sektorin elinkeinotoiminta	1	-
markkinoita vääristävät tuet	1	3
harmaa talous, konkurssit jne.	1	-
kysynnän riittämättömyys	2	5
RAHOITUS	8	7
rahoituksen saatavuus	2	2
rahoituksen hinta	1	1
vakuuksien puute	4	4
RESURSSITEKIJÄT	28	22
ammattitaitoisen työvoiman saatavuus	15	14
alihankkijoiden/osatoimittajien		
saatavuus	2	1
toimitilat	3	4
koneet ja laitteet	1	-
muut resurssitekijät, esim. raaka-aineet	4	3
YLEINEN SUHDANNE- /MAAILMANTILANNE	10	5
MUUT TEKIJÄT	3	8
EI OSAA SANOA	2	2

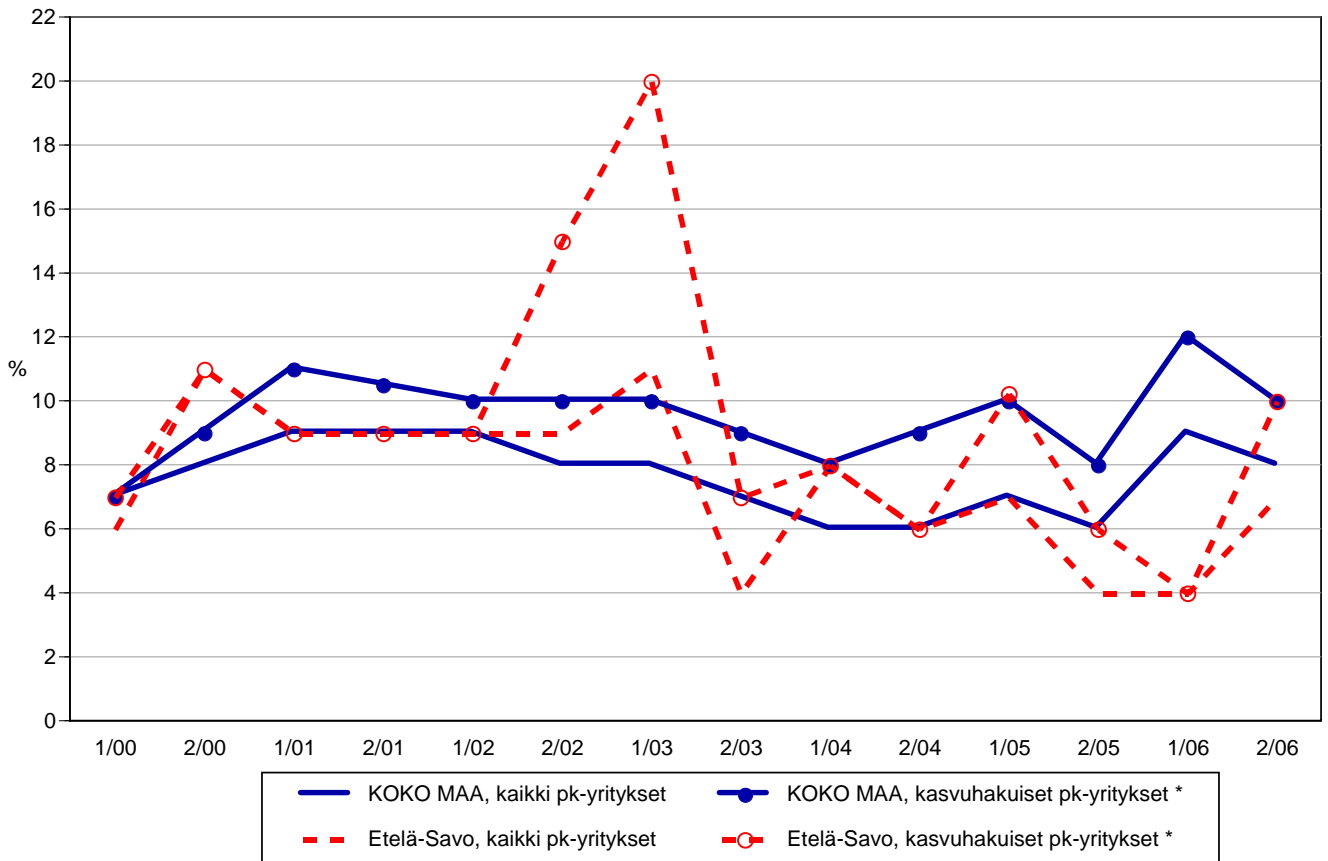
Etelä-Savossa pk-yritysten kehittämisen pahimpia esteitä ovat kustannustasoon, kilpailutilanteeseen ja resurssitekijöihin liittyvät tekijät. Resurssitekijöistä erityisesti ammattitaitoisen työvoiman saatavuuteen liittyvät ongelmat koetaan alueen pk-yritysten keskuudessa yrityksen kehittämisen esteiksi. Koko maan pk-yritysten tuloksiin verrattuna kilpailutilannetta, rahoitusta, resurssitekijöitä sekä yleistä suhdanne- tai maailmantilannetta ei alueella koeta niin suuriksi kehittämisen esteiksi kuin muualla maassa, mutta kustannustasoon ja yritystoiminnan säätelyyn liittyvät tekijät koetaan suuremmiksi kehittämisen esteiksi.

Rahoitukseen liittyvät tekijät ovat kehittämisen pahimpana esteenä 7 prosentilla Etelä-Savon pk-yrityksistä. Näistä yrityksistä vakuuksien puute on pahimpana esteenä noin puolella, rahoituksen saatavuus vajaalla kolmanneksella ja rahoituksen hinta joka kuudennella. Etelä-Savossa toimivat pk-yritykset kokevat rahoituksen olevan hieman pienempi kehittämisen este kuin koko maan pk-yritykset keskimäärin. Rahoituksen merkitys yritysten kehittämisen esteenä on noussut Etelä-Savon alueella verrattuna kevään 2006 barometriin.

5.1 PK-YRITYSTEN KEHITTÄMISEN ESTEET - Rahoitus -

5.2 PK-YRITYSTEN KEHITTÄMISEN ESTEET
- Rahoitus kokonaisuudessaan -

Lokakuu 2006
Alkuperätunniste 4481/JKÄ/VH/ss/jso

*) Yritys on voimakkaasti kasvuhakuinen tai pyrkii kasvamaan mahdollisuuksien mukaan

Pk-yrittäjäbarometri
Syksy 2006

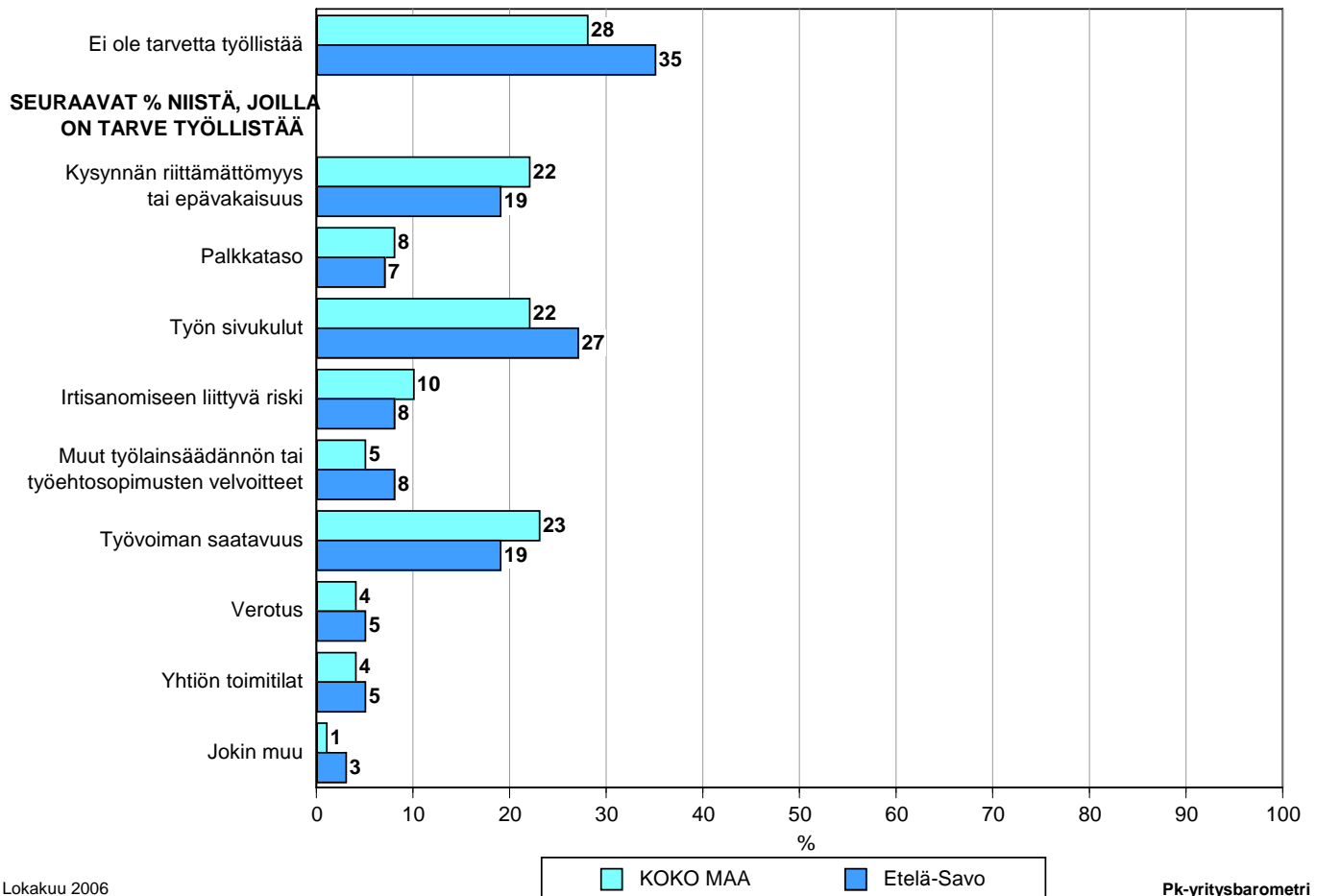
Kehittämisen esteitä ei kysytty jaksolla 2/01.

6 Pk-yritysten työllistämisen esteet

Etelä-Savon pk-yrityksillä työllistämisen suurimmat esteet ovat työn sivukulut, kysynnän riittämättömyys tai epävakaisuus ja työvoiman saatavuus. Alueen pk-yrityksistä, joilla on tarve työllistää, reilu neljännes pitää työn sivukuluja, noin joka viides työvoiman saatavuutta ja myös joka viides kysynnän riittämättömyyttä työllistämisen esteenä. Etelä-Savon yrityksistä 35 prosentilla ja koko maan pk-yrityksistä 28 prosentilla ei ole tarvetta työllistää.

6. PK-YRITYSTEN TYÖLLISTÄMISEN SUURIN ESTE

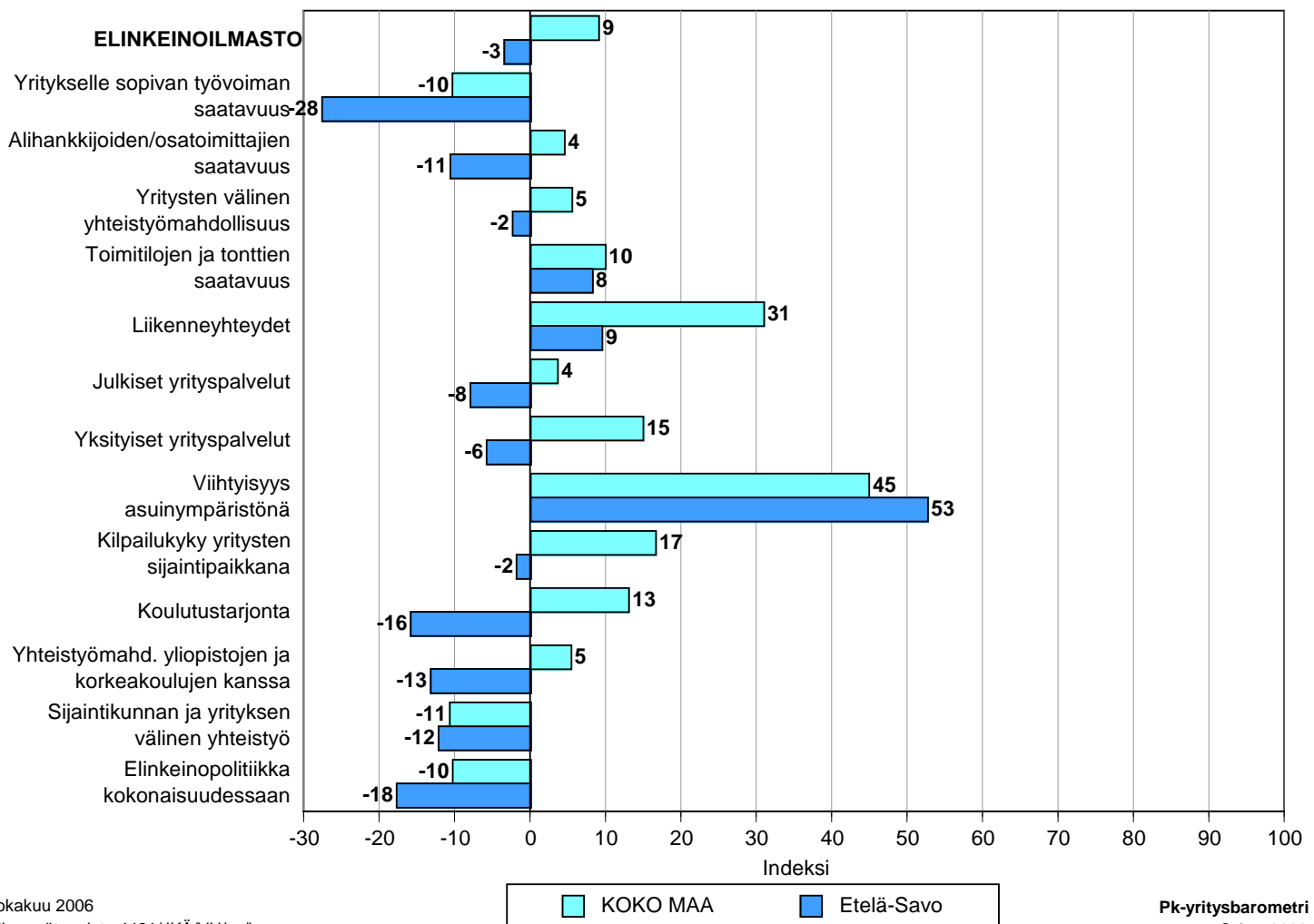
Lokakuu 2006
Alkuperätunniste 4481/JKÄ/VH/ss/jsj

Pk-yritysbarometri
Syksy 2006

7 Elinkeinoilmasto

Yrityksen sijaintikuntaan elinkeinon harjoittamisen näkökulmasta ollaan Etelä-Savossa selvästi tyytymättömämpiä kuin koko maassa keskimäärin. Tyytyväisimpiä Etelä-Savossa sijaitsevat pk-yritykset ovat alueen viihtyisyyteen asuin ympäristönä ja liikenneyhteyksiin. Keskimääräistä tyytyväisempiä Etelä-Savossa ollaan myös toimitilojen ja tonttien saatavuuteen. Kaikkein tyytymättömiä alueella ollaan yritykselle sopivan työvoiman saatavuuteen, joka on koko maan keskiarvoa selvästi alempi. Sen lisäksi tyytymättömiä Etelä-Savossa ollaan elinkeinopolitiikkaan kokonaisuudessaan, yhteistyömahdollisuuksiin yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa, koulutustarjontaan, sijaintikunnan ja yrityksen väliseen yhteistyöhön sekä alihankkijoiden/osatoimittajien saatavuuteen. Kokonaisuutena tyytyväisyys elinkeinoilmastoon on Etelä-Savossa ja myös koko maassa edelleen laskusuunnassa. Aiemmin kysytty tekijä 'yhteiskunnalliset turvallisuuspalvelut' ei ollut mukana syksyn 2006 tutkimuksessa.

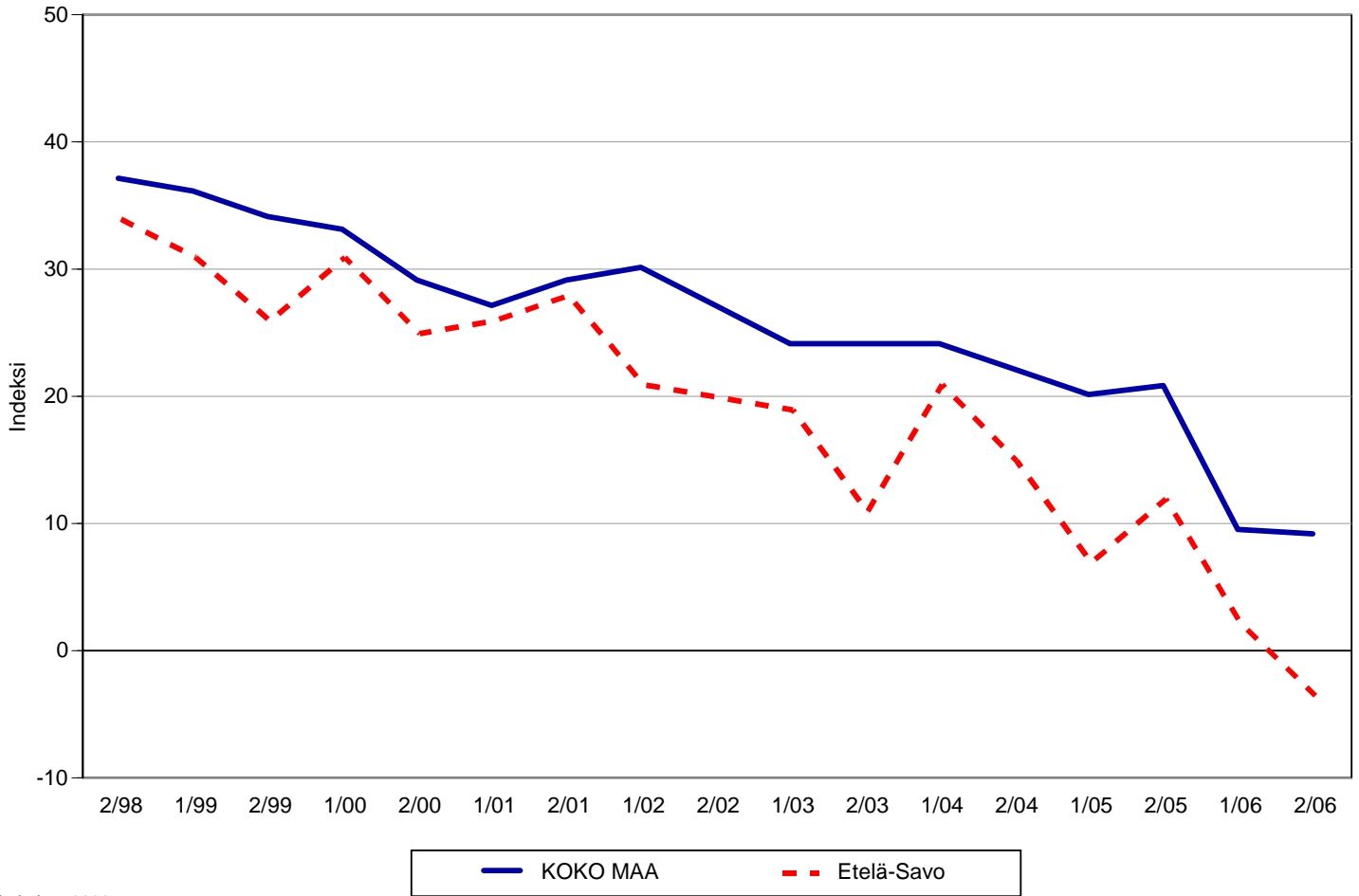
7.1 ELINKEINOILMASTO

Lokakuu 2006
Alkuperätunniste 4481/JKÄ/VH/ss/jsj

Pk-yritysbarometri
Syksy 2006

7.2 ELINKEINOILMASTO
- Keskiarvo sijaintikunnan elinkeinoilmastoja koskevista väittämistä -

Lokakuu 2006
Alkuperätunniste 4481/JKÄ/VH/ss/jso

Pk-yritysbarometri
Syksy 2006

8 Pk-yritysten kasvuhakuisuus

Taulukko 6: Pk-yritysten kasvuhakuisuus.

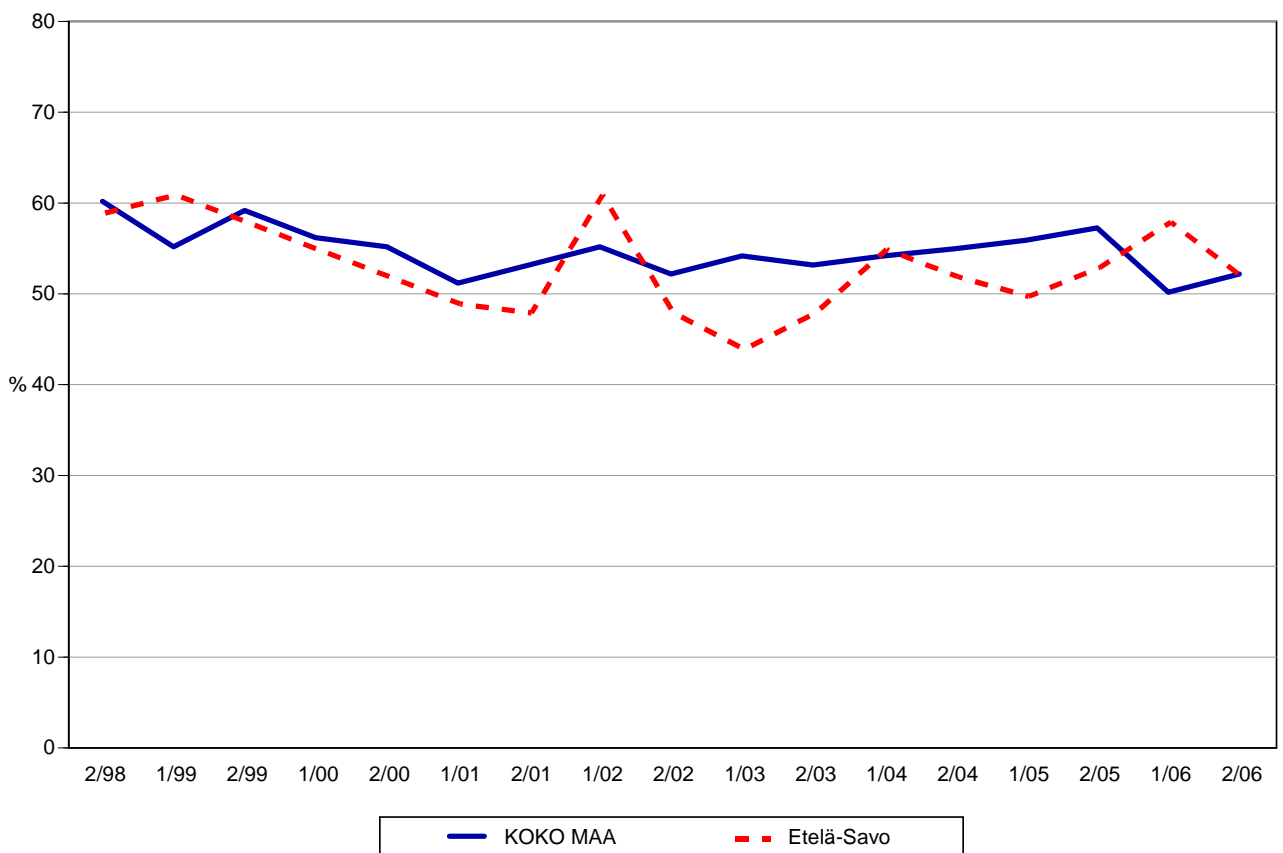
	KOKO MAA %	Etelä-Savo %
Olemme voimakkaasti kasvuhakuinen	10	11
Pyrimme kasvamaan mahdollisuuksien mukaan	42	41
Pyrimme säilyttämään asemamme	33	36
Yrityksellämme ei ole kasvutavoitteita	14	10
Toiminta loppuu seuraavan vuoden aikana	1	1

Etelä-Savossa on hieman enemmän voimakkaasti kasvuhakuisia pk-yrityksiä kuin koko maassa keskimäärin. Yrityksen toiminnan loppumisesta seuraavan vuoden aikana ennakoiti prosentti koko maan ja Etelä-Savon pk-yrityksistä. Ilman kasvutavoitteita olevien yritysten määrä on 10 prosenttia Etelä-Savon pk-yritysten keskuudessa. Tärkeimpänä kasvukeinonaan alueen pk-yritykset pitävät uusien tuotteiden ja palvelujen kehittämistä, yhteistyön lisäämistä muiden yritysten kanssa sekä myynnin ja markkinoinnin lisäämistä.

Voimakkaasti tai mahdollisuuksien mukaan kasvavia pk-yrityksiä on Etelä-Savossa yhteensä 52 prosenttia samoin kuin koko maassa. Kasvuhakuisten yritysten osuus on laskenut Etelä-Savon alueella, mutta koko maassa kasvavien osuus on sitä vastoin jonkin verran noussut.

8. PK-YRITYSTEN KASVUHAKUISUUS

- Voimakkaasti ja mahdollisuuksien mukaan kasvavien yritysten osuus kaikista yrityksistä -

9 Sukupolven- tai omistajanvaihdokset

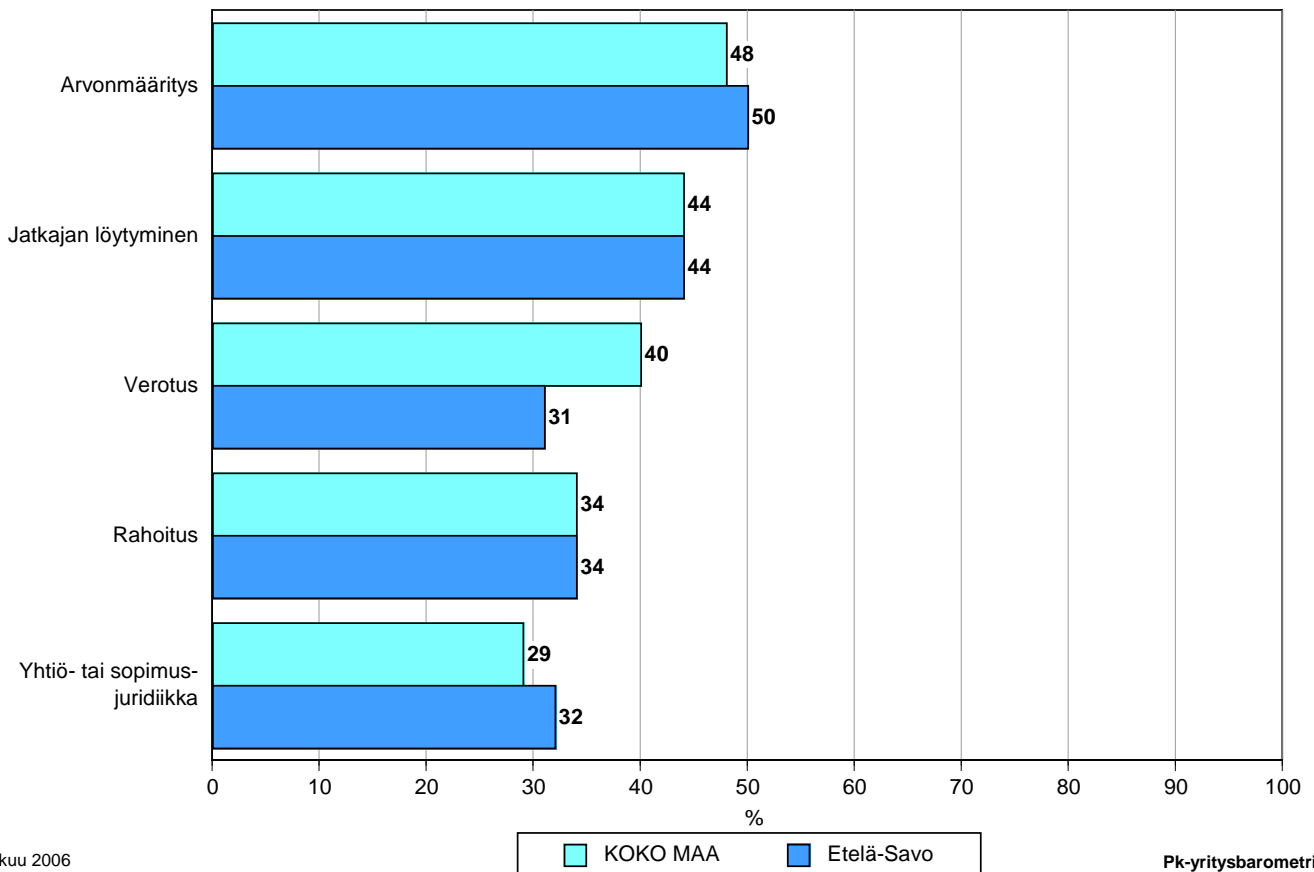
Taulukko 7: Sukupolven- tai omistajanvaihdokset pk-yrityksissä.

	KOKO MAA %	Etelä-Savo %
SUKUPOLVEN- TAI OMISTAJANVAIHDOS ODOTETTAVISSA LÄHIMMÄN 5 VUODEN AIKANA		
Ei	71	67
Kyllä, 1-2 vuoden sisällä	7	4
Kyllä, 3-5 vuoden sisällä	12	15
Ei osaa sanoa	9	15

Etelä-Savon alueella on sukupolven- tai omistajanvaihdos odotettavissa lähimmän viiden vuoden aikana joka viidennessä pk-yrityksessä. Sekä Etelä-Savossa että koko maassa keskimäärin suurimmat haasteet sukupolven- tai omistajanvaihdosta aikoville yrityksille ovat arvonmääritys ja jatkajan löytäminen.

9. ODOTETTAVISSA OLEVAT ONGELMAT SUKUPOLVEN- TAI OMISTAJANVAIHDOKSEEN LIITTYVISSÄ ASIOISSA

- Yritykset, joissa vaihdos odotettavissa lähimmän 5 vuoden aikana -

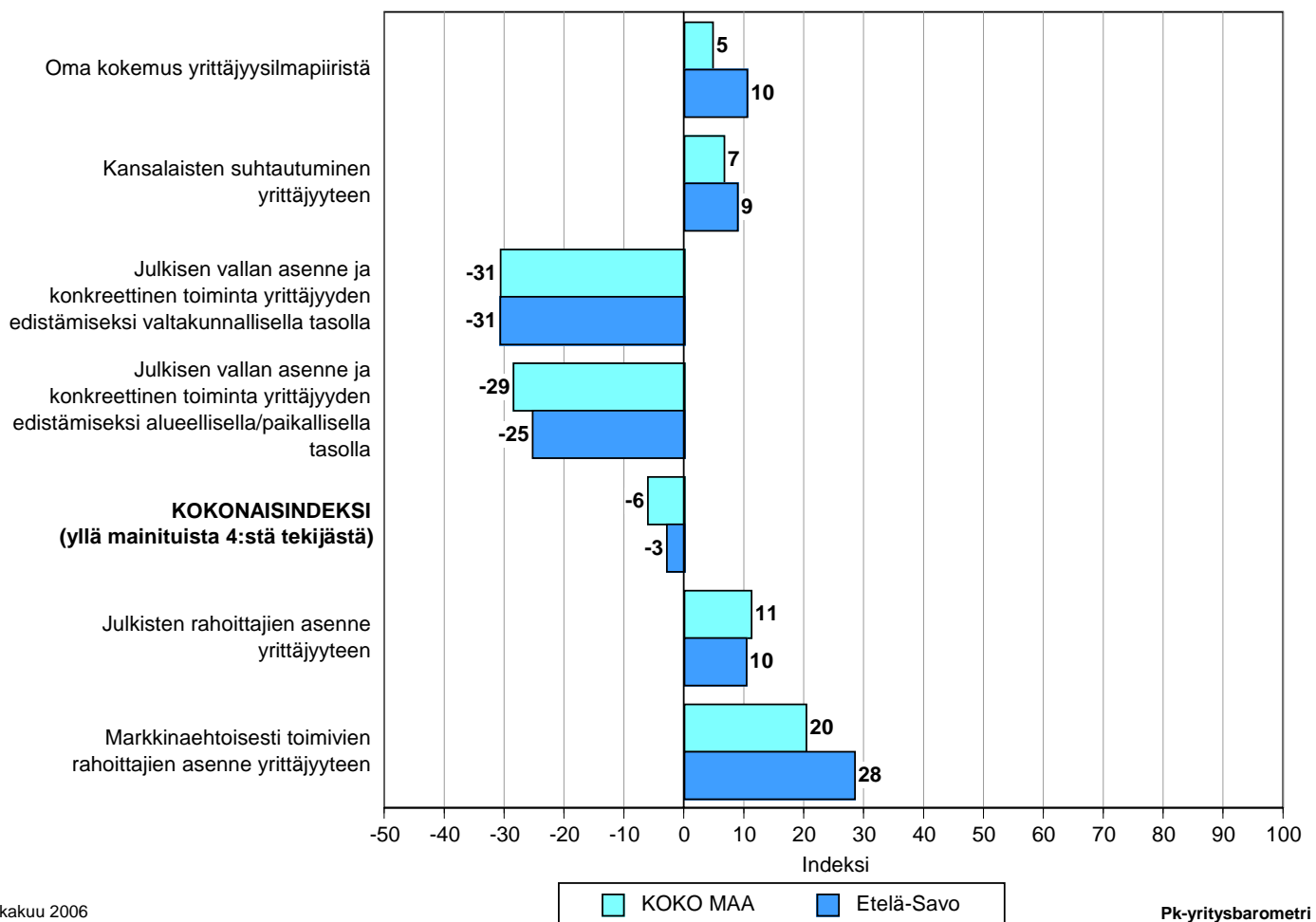

10 Yrittäjyysilmapiiri

Yrittäjyysilmapiirin kokonaisindeksi on Etelä-Savon alueella -3 ja koko maassa keskimäärin -6. Indeksien osatekijöistä kansalaisten suhtautuminen ja oma suhtautuminen yrittäjyyteen arvioidaan positiivisiksi tekijöiksi. Julkisen vallan asenne ja toimet arvioidaan selkeästi negatiivisiksi sekä Etelä-Savon että koko maan osalta.

Julkisten rahoittajien asenne yrittäjyyteen arvioidaan Etelä-Savon alueella lähes samalle tasolle kuin koko maassa keskimäärin, kun taas markkinaehtoisesti toimivien rahoittajien asenne saa koko maata paremman arvion. Markkinaehtoisien rahoittajien asenne saa selvästi paremman arvioin julkiseen puoleen verrattuna.

10. YRITTÄJYYSILMAPIIRI

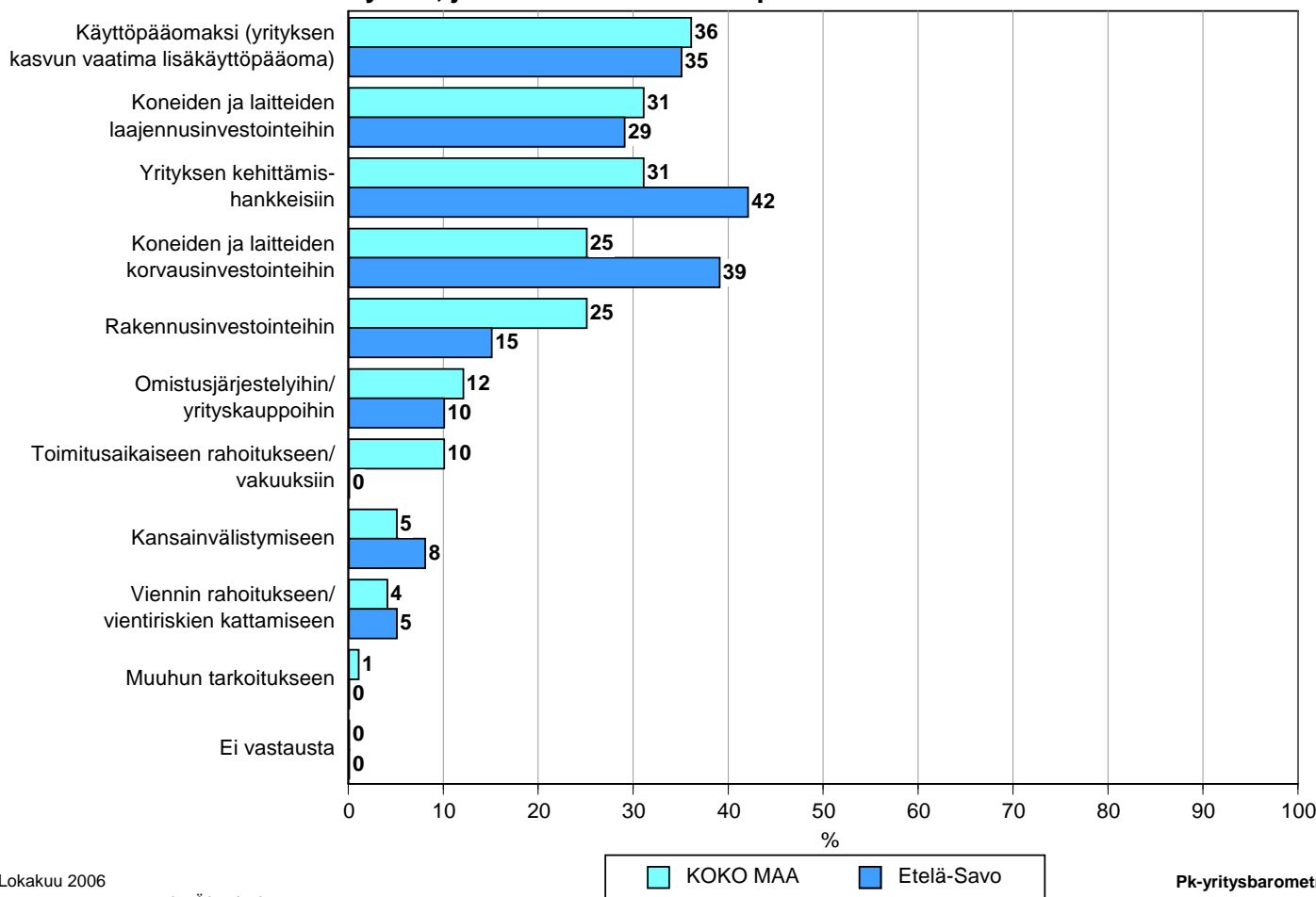

11 Pk-yritysten rahoitus

Etelä-Savossa toimivista pk-yrityksistä 25 prosenttia aikoo ottaa ulkopuolista rahoitusta seuraavan vuoden aikana. Koko maan pk-yritysten keskuudessa ulkopuolista rahoitusta aikoo hankkia 23 prosenttia. Useimmiten alueen yritykset aikovat hankkia rahoitusta kehittämishankkeisiin, kone- ja laitekorvausinvestointeihin sekä kasvun vaatimaksi käyttöpääomaksi. Etelä-Savon pk-yritykset aikovat hankkia ulkoista rahoitusta useimmiten pankista (76 %) tai Finnverasta (30 %). Pääomasijoittajilta rahoitusta aikoo hakea 6 prosenttia alueen yrityksistä.

11. MIHIN KÄYTTÖTARKOITUKSEEN AIKOO OTTAA ULKOPUOLISTA RAHOITUSTA

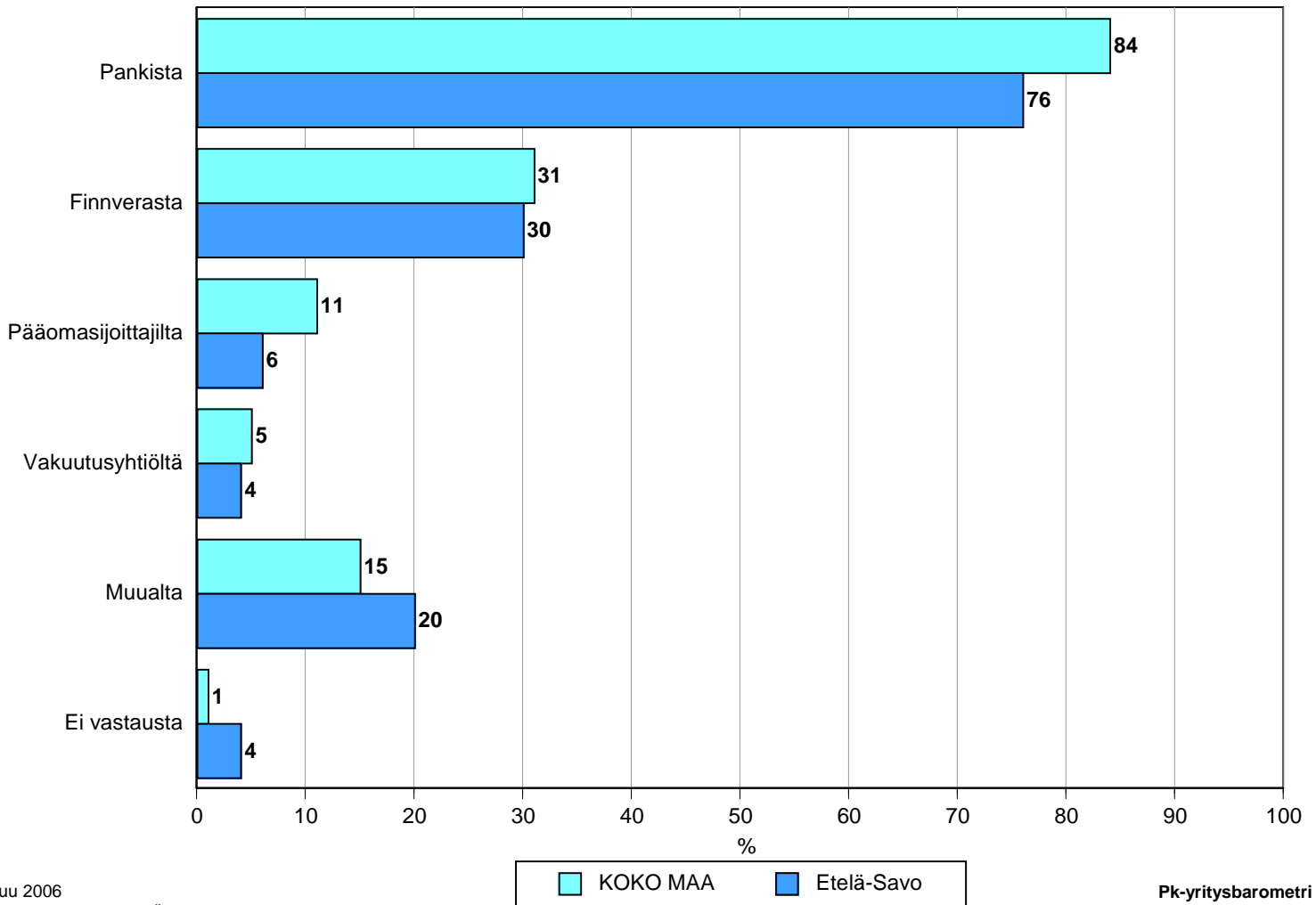
- Yritykset, jotka aikovat ottaa ulkopuolista rahoitusta -

Lokakuu 2006
Alkuperätunniste 4481/JKÄ/VH/ss/jso

Pk-yrittäjäbarometri
Syksy 2006

12. MISTÄ AIKOO HAKEA RAHOITUSTA - Yritykset, jotka aikovat ottaa ulkopuolista rahoitusta -

12 Yrityspalveluorganisaatioiden toiminta

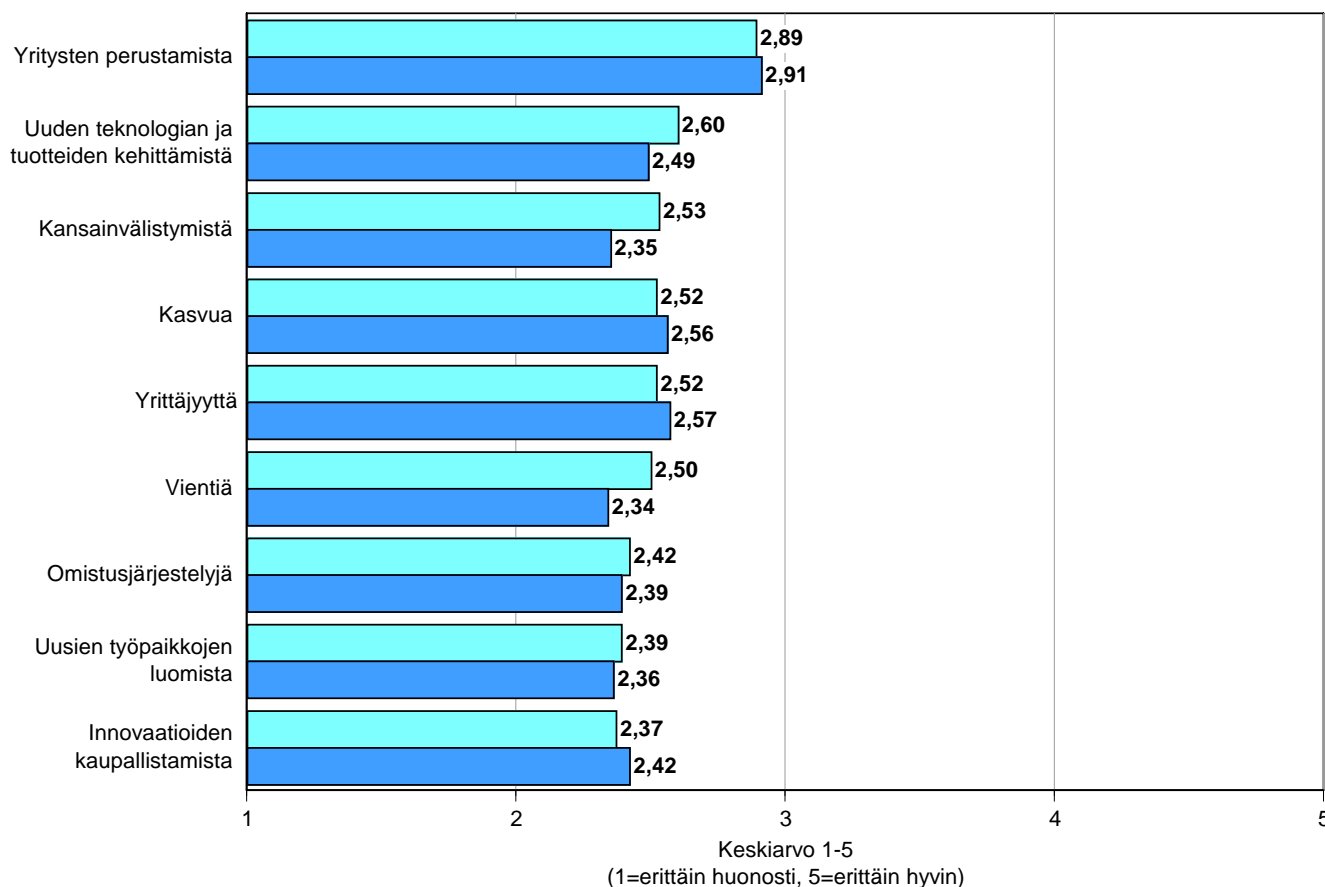
Syksyn 2006 Pk-yritysbarometrin erityisteemana ovat julkiset yrityspalvelut. Yrittäjien arvioitavaksi nimettiin Finnvera, Finpro, kasvuyrityspalvelu, seudulliset yrityspalvelupisteet, TE-keskus, Tekes, uusyrityskeskus ja YritysSuomi-portaali. Vastaajilta kysyttiin yleisesti palveluiden tuntemuksesta, käytöstä ja hyödyllisyydestä. Lisäksi palveluita käyttäneitä pyydettiin arvioimaan käyttämiään palveluita tarkemmin palveluasenteen, asiantuntemuksen ja hyödyllisyyden kannalta.

12.1 Tietoisuus ja hyödyllisyys

Pk-yritysten keskuudessa kokonaisuutena julkiset yrityspalvelut tunnetaan varsin heikosti. Erityisesti näin näyttäisi olevan seudullisten yrityspalvelupisteiden, YritysSuomi-portaalin ja kasvuyrityspalvelun osalta. Finnveran toimintaa arvioi Etelä-Savon pk-yrityksistä tuntevansa erittäin tai melko hyvin 30 prosenttia ja samoin TE-keskusten 30 prosenttia. Koko maan osalta vastaavat luvut ovat Finnveran kohdalla 30 prosenttia ja TE-keskusten 22 prosenttia vastanneista. Tekesin tuntee Etelä-Savon alueella 14 prosenttia hyvin tai erittäin hyvin, kun koko maassa päästään 13 prosenttiin.

Julkisten yrityspalveluiden koetaan Etelä-Savon alueella ja myös koko maassa olleen hyödyksi erityisesti yritysten perustamisessa. Seuraavaksi eniten palveluista arvioidaan Etelä-Savossa olleen apua yrittäjyyden ja kasvun edistämiseksi. Vähiten julkisten yrityspalveluiden koetaan edistäneen vientiä, kansainvälistymistä ja uusien työpaikkojen luomista.

15. KUINKA HYVIN JULKISET YRITYSPALVELUORGANISAATIOI OVAT KYENNEET PARANTAMAAN YRITYSTEN TOIMINTAEDELLYTYKSIÄ YLEENSÄ

12.2 Käyttö ja arviot

Pk-yritykset ovat käyttäneet eniten hyväksi TE-keskusten (Etelä-Savo 47 %; koko maa 36 % yrityksistä) ja Finnveran palveluita (Etelä-Savo 41 %; koko maa 32 %). Tekesin palveluita on hyödyntänyt 8 prosenttia Etelä-Savon pk-yrityksistä ja 12 prosenttia koko maan yrityksistä. Uusimpia palveluita, kasvuyrityspalvelua ja YritysSuomi-portaalia, on käyttänyt vasta vajaa pari prosenttia yrityksistä.

Palveluita käyttäneet vastaajat Etelä-Savon alueella antavat parhaimmat arviot palveluasenteesta Tekesille ja Finnvera Oyj:lle. Koko maan tasolla Finnvera arvioidaan parhaimmaksi palveluasenteen osalta.

Taulukko 8: Millaisen kokonaisarvion annatte palveluasenteesta?

Keskiarvo (asteikko 1-5) (*HUOM! Palveluita, joiden kohdalla vastaajamäärä on jäänyt alle kymmeneen, ei huomioida.)

	KOKO MAA	Etelä-Savo
	Ka	Ka
Finnvera Oyj	3,9	3,9
Tekes	3,6	4,4
TE-keskus	3,5	3,6
Finpro	3,4	*
YritysSuomi.fi portaali	3,4	*
Uusyrittyskeskus	3,7	*
Seudullinen yrityspalvelupiste	3,5	*
Kasvuyrityspalvelu	3,3	*

Arviot asiantuntemuksesta ovat Etelä-Savon ja myös koko maan alueella käytännössä yhtä myönteiset. Parhaimmat arviot myös asiantuntemuksesta alueella annetaan Tekesille ja Finnveralle. Koko maan osalta Finnvera saa asiantuntemuksesta parhaat arviot.

Taulukko 9: Millaisen kokonaisarvion annatte asiantuntemuksesta?

Keskiarvo (asteikko 1-5) (*HUOM! Palveluita, joiden kohdalla vastaajamäärä on jäänyt alle kymmeneen, ei huomioida.)

	KOKO MAA	Etelä-Savo
	Ka	Ka
Finnvera Oyj	3,9	3,8
Tekes	3,6	4,2
TE-keskus	3,5	3,4
Finpro	3,4	*
YritysSuomi.fi portaali	3,5	*
Uusyrittyskeskus	3,6	*
Seudullinen yrityspalvelupiste	3,3	*
Kasvuyrityspalvelu	3,4	*

Palveluiden käyttäjiltä kysyttiin vielä, kuinka hyvin palvelut ovat pystyneet edistämään yrityksen toimintaa. Tältä osin ovat Finnvera ja Tekes alueella ja myös koko maassa kärjessä. Verrattuna koko maan tuloksiin ovat arviot kärjen osalta alueella koko maan tuloksia positiivisemmat.

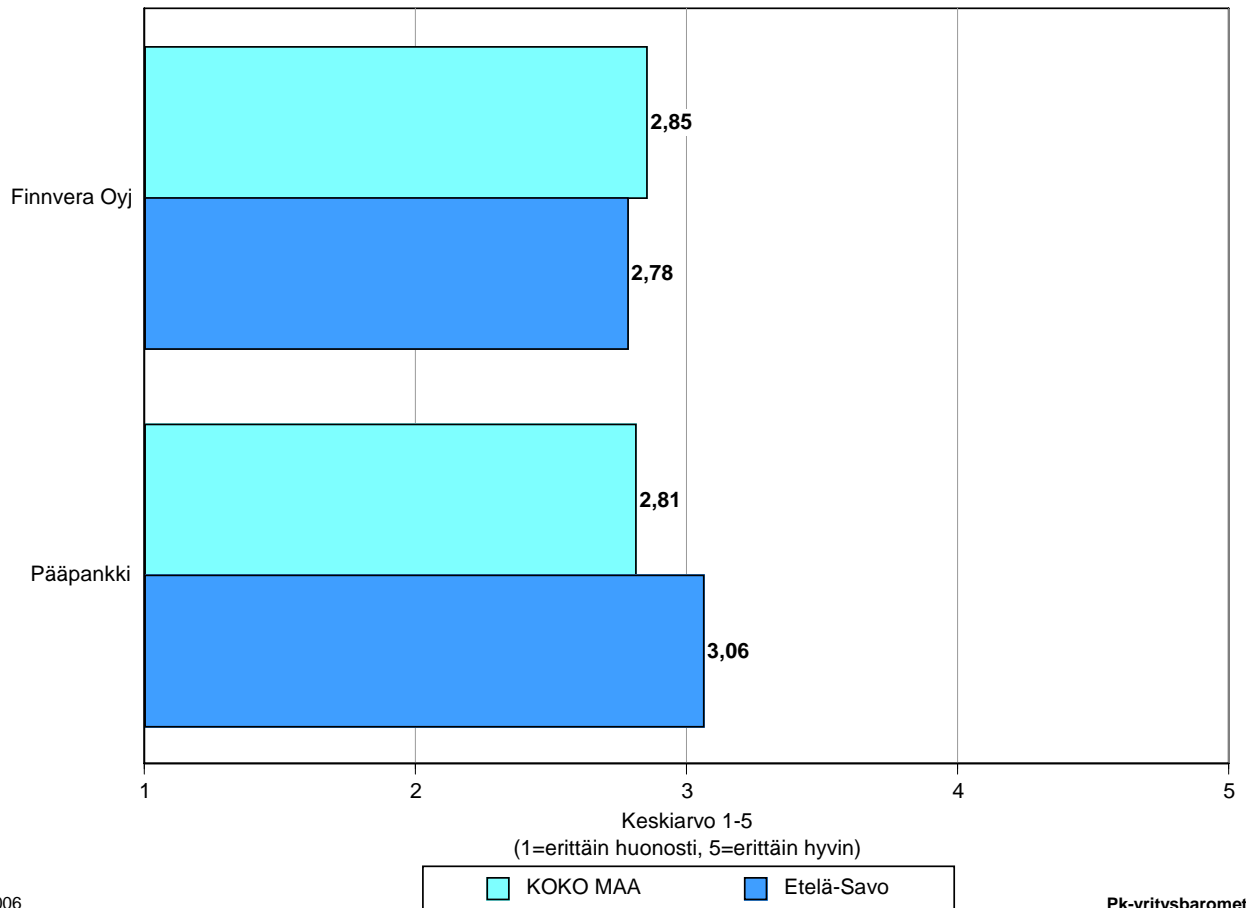
Taulukko 10: Kuinka hyvin käyttämäne palvelu pystyi edistämään yrityksenne toimintaa? Keskiarvo (asteikko 1-5) (*HUOM! Palveluita, joiden kohdalla vastaajamäärä on jäänyt alle kymmeneen, ei huomioida.)

	KOKO MAA	Etelä-Savo
	Ka	Ka
Finnvera Oyj	3,9	4,1
Tekes	3,5	4,2
TE-keskus	3,3	3,3
Finpro	3,0	*
YritysSuomi.fi portaali	2,9	*
Uusyrityskeskus	3,2	*
Seudullinen yrityspalvelupiste	3,1	*
Kasvuyrityspalvelu	3,1	*

12.3 Riskinotto

Vastaajilta kysyttiin myös kuinka hyvin rahoittajat heidän mielestään ottavat riskiä. Etelä-Savon alueen vastaajista noin viidennes on sitä mieltä, että Finnveran riskinottokyky on hyvällä tai erittäin hyvällä tasolla. Pääpankkinsa riskinottokyvyn arvioi hyväksi tai erittäin hyväksi 33 prosenttia alueen vastaajista.

16. KUINKA HYVIN RAHOITTAJAT OTTAVAT RISKIÄ

Lokakuu 2006
Alkuperätunniste 4481/JKÄ/VH/ss/jso

Pk-yritysbarometri
Syksy 2006

Mannerheimintie 76 A
PL 999, 00101 Helsinki
Puhelin (09) 229 221, faksi (09) 2292 2980
www.yrittajat.fi

ETELÄ-KARJALAN YRITTÄJÄT RY
Snellmaninkatu 10, 53100 Lappeenranta
p. (05) 610 0200, f. (05) 610 0220
www.yrittajat.fi/etelakarjala

ETELÄ-POHJANMAAN YRITTÄJÄT RY
Alvar Aallon katu 3, 60100 Seinäjoki
p. (06) 420 5000, f. (06) 420 5001
www.yrittajat.fi/etelapohjanmaa

ETELÄ-SAVON YRITTÄJÄT RY
Linnankatu 5 • PL 204, 50101 Mikkeli
p. (015) 151 684, f. (015) 760 0950
www.yrittajat.fi/etelasavo

HELSINGIN YRITTÄJÄT
Kellosilta 2 D, 2. krs. 00520 Helsinki
p. (09) 612 6230, f. (09) 622 3385
www.yrittajat.fi/helsinki

HÄMEEN YRITTÄJÄT RY
Sibeliuksenkatu 11 A, 13100 Hämeenlinna
p. (03) 682 1153, f. (03) 682 1561
www.yrittajat.fi/hame

KAINUUN YRITTÄJÄT RY
Kauppakatu 26 A, 87100 Kajaani
p. (08) 613 0931, f. (08) 613 0934
www.yrittajat.fi/kainuu

KESKI-POHJANMAAN YRITTÄJÄT RY
Ristirannankatu 1, 67100 Kokkola
p. (06) 831 5292, f. (06) 822 3760
www.yrittajat.fi/keskipohjanmaa

KESKI-SUOMEN YRITTÄJÄT RY
Sepänkatu 4, 40100 Jyväskylä
p. 010 425 9203, f. 010 425 9210
www.yrittajat.fi/keskisuomi

KYMEN YRITTÄJÄT RY
Käsityöläiskatu 4, 45100 Kouvola
p. (05) 535 4313, f. (05) 535 4315
www.yrittajat.fi/kymi

LAPIN YRITTÄJÄT RY
Maakuntakatu 16, 96200 Rovaniemi
p. (016) 420 0600, f. (016) 420 0630
www.yrittajat.fi/lappi

LÄNSIPOHJAN YRITTÄJÄT RY
Valtakatu 5, 94100 Kemi
p. (016) 221 701, f. (016) 221 713
www.yrittajat.fi/lansipohja

PIRKANMAAN YRITTÄJÄT RY
Kehräsaari B-rappu • PL 7, 33201 Tampere
p. (03) 251 6500, f. (03) 251 6516
www.yrittajat.fi/pirkanmaa

POHJOIS-KARJALAN YRITTÄJÄT RY
Kauppakatu 17 B, 80100 Joensuu
p. (013) 221 311, f. (013) 127 678
www.yrittajat.fi/pohjoiskarjala

POHJOIS-POHJANMAAN YRITTÄJÄT RY
Uusikatu 64 A 2. krs., 90100 Oulu
p. (08) 311 4677, f. (08) 371 227
www.ppy.net

PÄIJÄT-HÄMEEN YRITTÄJÄT RY
Rautatienkatu 20 B 4, 15110 Lahti
p. (03) 782 9866, f. (03) 782 1718
www.yrittajat.fi/paijathame

PÄÄKAUPUNKISEUDUN YRITTÄJÄT RY
Tapiolan keskustorni 8. krs, 02100 Espoo
p. (09) 455 4525, f. (09) 467 655
www.espoonyrittajat.fi, www.yrittajat.fi/vantaa
www.kauniaistenyrittajat.fi

RANNIKKO-POHJANMAAN YRITTÄJÄT RY -
KUST-ÖSTERBOTTENS FÖRETAGARE RF
Hietasaarenkatu 6, 65100 Vaasa
p. (06) 356 0800, f. (06) 356 0815
www.yrittajat.fi/rannikkopohjanmaa

SATAKUNNAN YRITTÄJÄT RY
Isolinnankatu 24 • PL 45, 28101 Pori
p. (02) 634 9900, f. (02) 634 9901
www.yrittajat.fi/satakunta

SAVON YRITTÄJÄT RY
Haapaniemenkatu 40, 70110 Kuopio
p. (017) 368 0500, f. (017) 368 0506
www.yrittajat.fi/savo

UUDENMAAN YRITTÄJÄT - NYLANDS FÖRETAGARE RY
Rantakatu 1, 2. krs, 04400 Järvenpää
p. (09) 274 5420, f. (09) 622 3381
www.yrittajat.fi/uusimaa

VARSINAIS-SUOMEN YRITTÄJÄT RY
Brahenskatu 20, 20100 Turku
p. (02) 275 7100, f. (02) 232 8272
www.yrittajat.fi/varsinaissuomi

PÄÄKONTTORIT

HELSINKI

Eteläesplanadi 8 • PL 1010, 00101 Helsinki
Faksi 020 460 7220

KUOPIO

Haapaniemenkatu 40 • PL 1127, 70111 Kuopio
Faksi 020 460 3240

Finnvera Oyj • valtakunnallinen vaihde 020 460 11
www.finnvera.fi

ALUEKONTTORIT

HELSINKI (PÄÄKAUPUNKISEUTU)

Eteläesplanadi 8 • PL 249, 00101 Helsinki
Faksi 020 460 3401

UUSIMAA

Eteläesplanadi 8 • PL 1010, 00101 Helsinki
Faksi 020 460 7110

JOENSUU

Torikatu 9 A, 80100 Joensuu
Faksi 020 460 2163

JYVÄSKYLÄ

Sepänkatu 4, 40100 Jyväskylä
Faksi 020 460 2299

KAJAANI

Kauppakatu 1, 87100 Kajaani
Faksi 020 460 3899

KUOPIO

Haapaniemenkatu 40 • PL 1127, 70111 Kuopio
Faksi 020 460 3330

LAHTI

Laiturikatu 2, 15140 Lahti
Faksi 020 460 2249

LAPPEENRANTA

Snellmaninkatu 10, 53100 Lappeenranta
Faksi 020 460 2149

MIKKELI

Linnankatu 5, 50100 Mikkeli
Faksi 020 460 3690

OULU

Asemakatu 37, 90100 Oulu
Faksi 020 460 3944

PORI

Valtakatu 6, 28100 Pori
Faksi 020 460 2349

ROVANIEMI

Maakuntakatu 10 • PL 8151, 96101 Rovaniemi
Faksi 020 460 2099

SEINÄJOKI

Kauppatori 1 - 3, 60100 Seinäjoki
Faksi 020 460 2399

TAMPERE

Hämeenkatu 9 • PL 559, 33101 Tampere
Faksi 020 460 3711

TURKU

Eerikinkatu 2, 20100 Turku
Faksi 020 460 3649

VAASA

Pitkätatu 55, 65100 Vaasa
Faksi 020 460 3849

EDUSTUSTOT ULKOMAILLA

PIETARI

Postiosoite
PL 95, 53501 Lappeenranta
Puhelin +7 812 332 0830
Faksi +7 812 332 0831